PĂMÂNTUL

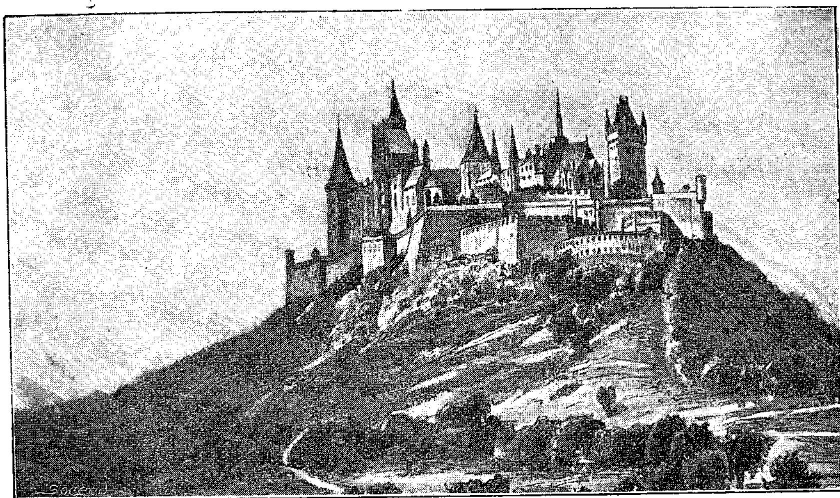
TEXT-ATLAS

PENTRU

Clasa IV primară urbană şi pentru divizia III, anul II al şcoalelor rurale

DE

S. MEHEDINŢI

Carte aprobată de Onor. Minister al Cultelor şi Instrucţiunei publice cu ord. No. 14.166 din 26 Aprilie 1904.

EDIŢIA III

Tipărită în 10,200 exemplare

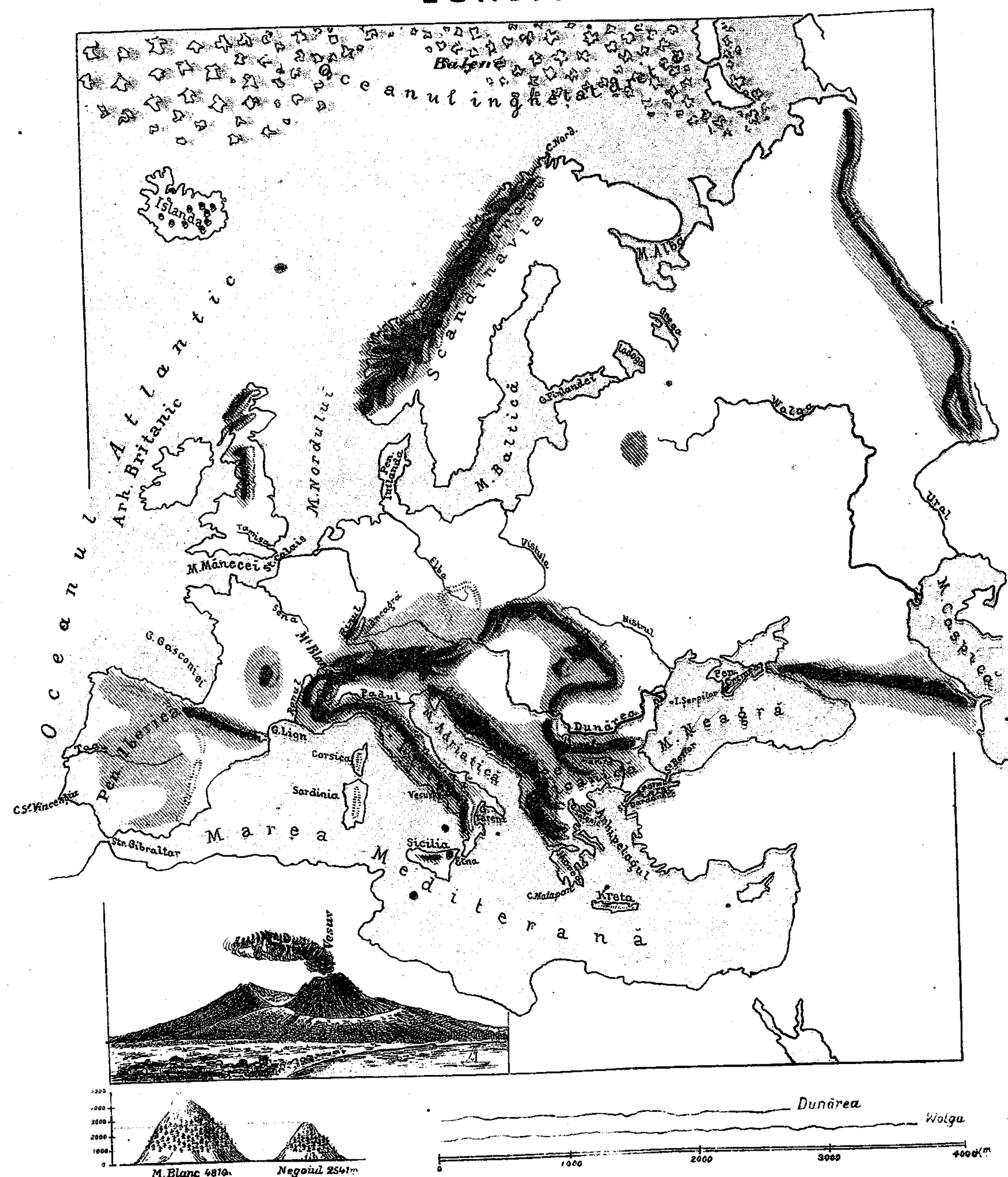
EDITURA

Librăriei LEON ALCALAY, Bucureşti

37, CALEA VICTORIEI, 37

1905

EUROPA

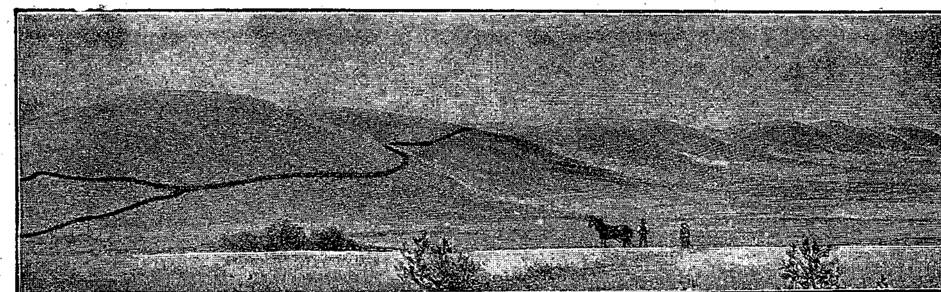
Uscatul

Câmpie. **Ţinutul, unde faţa pământului e netedă,** (aşà că drumeţul merge mult timp, fără să sue sau să coboare) **se numeşte câmpie sau şes.** La şes, drumul n'are multe cotituri, de oarece călătorul n'are ce ocoli.

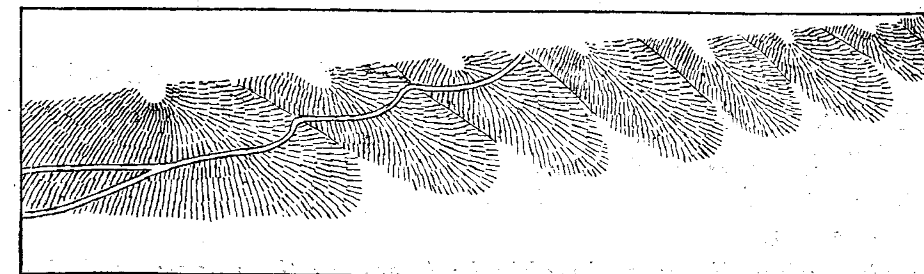
Pe hartă, şesul se arată verde, ca şi cum ar fi veşnic acoperit cu iarbă. In harta alăturată, pe lângă Tisa şi pe lângă Dunăre e o câmpie, care se leagă spre răsărit cu o altă câmpie şi mai mare.—Celelalte ţinuturi acoperite cu verde sunt iarăşi la fel cu şesul ţărei noastre.

Deal. Pe alocurea, faţa pământului e boltită în sus; umflăturile acestea nu-s rotunde, ci de obiceiu sunt lungueţe.

O ridicătură de pământ lungăreaţă (cam în felul unui val) se numeşte deal. — Pe deal, calea face cotituri, pentru ca drumeţul să nu se obosească suind drept spre vârf. De altfel, dacă sui deadreptul, ajungi repede până în vârful unui deal; nu-ţi trebue nici un ceas deplin.

Un deal cu un drum şovăit (vedere).

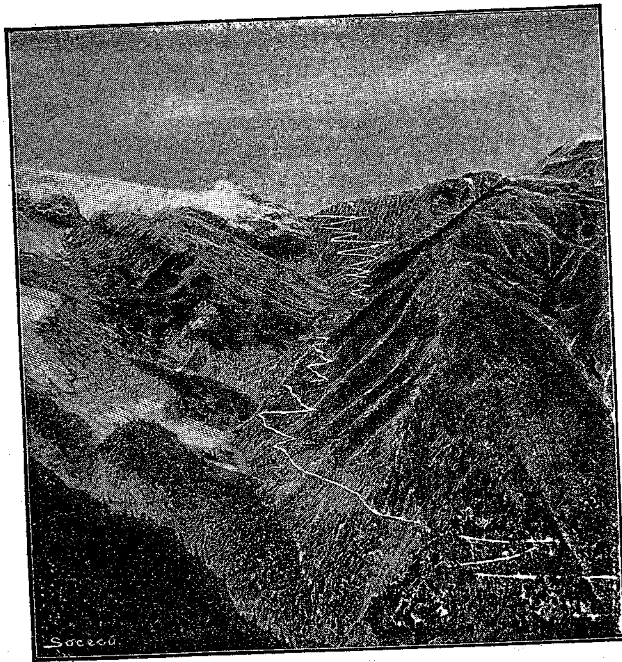

Acelaş deal (pe hartă).

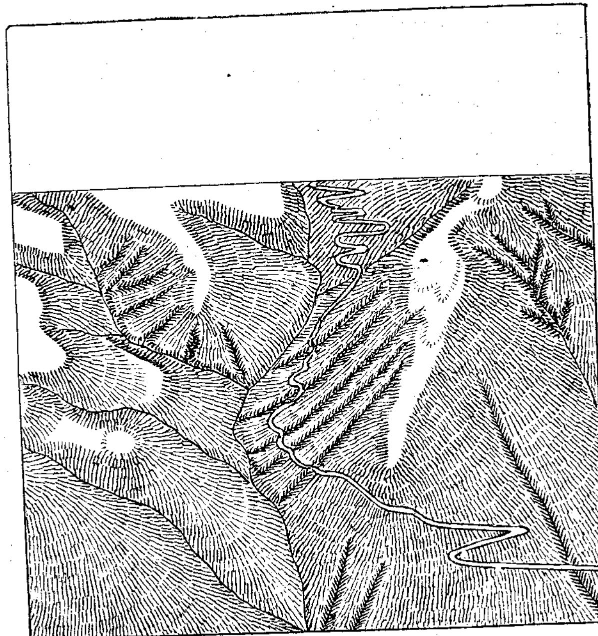
In hartă, dealul e înfăţişat cam în chipul unei omizi cafenii, căci coastele dealurilor nu-s totdeauna bine îmbrăcate cu iarbă, ci au şi râpi goale, unde se vede ţărâna bătând în cafeniu.

Munte. Ridicăturile cele mai mari de pe faţa pământului se numesc munţi. Pe munte, calea face o sumedenie de cotituri; drumeţul caută să urce mergând pieziş, când spre dreapta, când spre stânga. — Suirea poate dura pe unii munţi o zi şi chiar mai multe.

Pisc şi **poale. Vârfurile cele mai înalte ale unui munte se numesc piscuri, iar partea de jos, unde se sfârşeşte muntele, se cheamă poale.**

Munte cu drum spre vârf (vedere).

Acelaşi munte (în hartă).

Pe hartă, munţii se arată în chipul unor omizi, ceva mai cafenii decât dealurile. In foaia alăturată se vede bunăoară cum de Carpaţi se leagă în spre apus şi în spre miază-zi alţi munţi, — ca nişte omizi încovoiate.

Vulcan. Uneori, faţa pământului e umflată cam în chipul unei căpăţâni de zahăr. Spre vârful acelei umflături e o gaură, pe unde iese *materie topită, spuză, flacări şi fum.*

Ridicăturile de pământ, din care iese foc şi materie topită (numită lavă), se numesc vulcani.

Pe hartă, vulcanii sunt de obiceiu însemnaţi cu roşu, arătând focul pe care il varsă ei peste ţinutul dinprejur. Aşa, spre miază-zi de ţara noastră, se văd pe foaia alăturată nişte vulcani. — (Vezi. *Vesuvul* în harta I).

Podiş. Uneori, sus pe munţi sau între munţi sunt locuri netede; acestea se numesc podişuri. O pildă e podişul de pe Bucegi şi de pe Ceahlău. — Transilvania de asemenea e un podiş încins de munţi.

In hartă, podişurile se arată cam în chipul unor pete cafenii mai late. Pe foaia alăturată, afară de podişul Transilvaniei, mai sunt, spre apus de ţara noastră, alte câteva podişuri. (De ex. unde stă scris peninsula iberică).

Apele

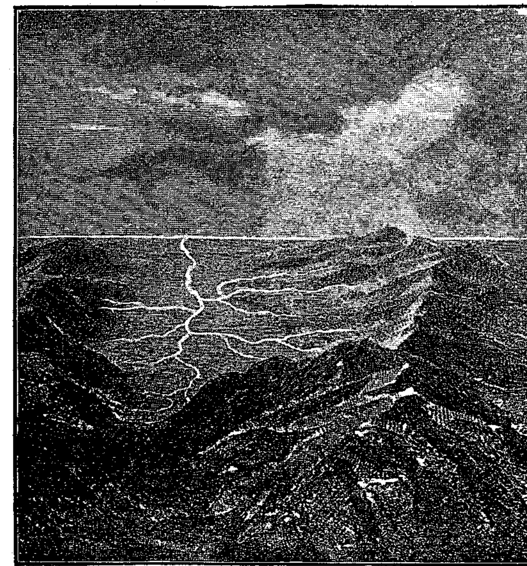
Picăturile de ploaie intră în pământ şi-l moaie. Dela o vreme însă ţărâna se satură de umezeală; atunci, apa nu mai poate pătrunde în pământ, ci se adună în locurile scobite şi le umple.

Baltă şi lac. O scobitură a pământului plină cu apă se cheamă baltă, când e mică; când e mare, se cheamă lac. Pe malul Dunărei sunt o sumă de bălţi şi lacuri (de ex. Brateşul).

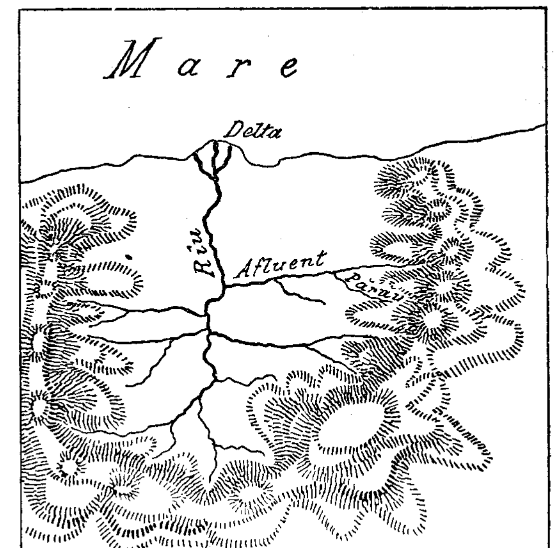
In harta alăturată, spre miază-noapte de ţara noastră, sunt lacuri cu mult mai mari decât cele dela noi. (Bunăoară, **Ladoga**).

Izvor. Pe timp de ploaie, bălţile se fac mai ales la şes; la munte şi pe dealuri dimpotrivă: după ce ţărâna se satură de umezeală, prisosul apei se strecoară încet spre poalele muntelui sau ale dealului şi vezi că iar iese din pământ.

Locul, unde apa ese din pământ, se numeşte izvor.

Rau cu afluenţi adunaţi între două dealuri (vedere).

Râu şi afluenţi (pe hartă).

Pârău. Apa izvorului, după ce ese din pământ, curge mai departe făcând un şiroiu subţirel la început, apoi din ce în ce mai lat.

Un **şiroiu de apă, când curge la vale şerpuind** (adecă cotind mereu spre dreapta și spre stânga, cum fac șerpii) **se numeşte p â r â u.** — Peste pârâu sai dintr'o dată, fără să te uzi.

Râu. Când un pârău se întâlneşte cu altele, apele lor se adună şi fac împreună o apă mai lată, care se cheamă r â u. — Peste râuri treci pe punte sau pe pod.

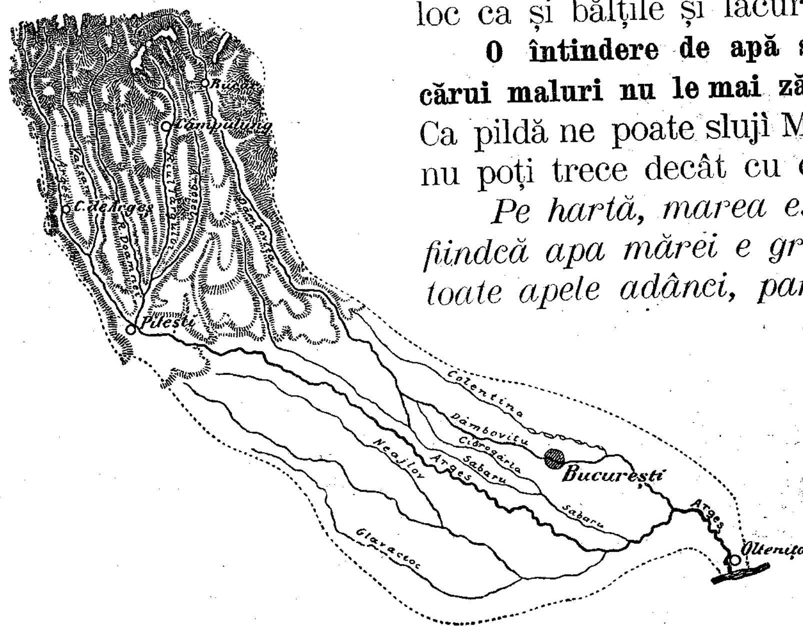
Fluviu. Râurile se adună şi ele la un loc şi fac ape curgătoare şi mai mari numite f l u v i i. Bunăoară, râurile țărei noastre: Jiul, Oltul, Argeșul, Ialomița, Siretul... se adună toate la un loc și fac *fluviul* Dunărea. — Peste fluvii e greu de făcut un pod. Deabea treci dela un mal la altul cu vaporul ori cu barca.

Pe hartă, râurile sunt arătate prin niște linii cam tremurate; cele mai groase, arată fluvii.

Afluent. O apă, care se varsă în alta, se numeşte afluentul acestei din urmă. Așà, Bistrița e afluentul Siretului, iar Siretul e afluentul Dunărei.

Ţinutul unui râu. Ţinutul din care un râu işi aduce apă (adecă afluenții săi și mai mari și mai mici) **se numeşte ţ i n u t u l a c e l u i r â u.** Ex. ținutul *Argeșului.* (Se mai zice și *basinul* unui râu).

Mare. La urma urmei, chiar râurile cele mai mari se varsă și ele în niște ape sărate, foarte întinse cari, stau pe loc ca și bălțile și lacurile.

O întindere de apă sărată şi stătătoare ale cărui maluri nu le mai zăreşti, se numeşte m a r e. Ca pildă ne poate slujì M.-Neagră. — Peste mări nu poți trece decât cu corabia.

Pe hartă, marea este vopsită cu albastru, fiindcă apa mărei e grozav de adâncă și, ca toate apele adânci, pare albastră; dar când o iei în pahar, vezi că e limpede și fără nici o culoare. — In foaia alăturată, afară de M.-Neagră, mai vedem și altele, cari se țin lanț cu marea de lângă noi.

Ocean. Cum merg azi corăbiile, poți trece orice mare în curmeziș în mai puțin de o zi; rar când trebue mai mult. Sunt însă ape mai întinse decât mările. Iți trebue o săptămână și chiar

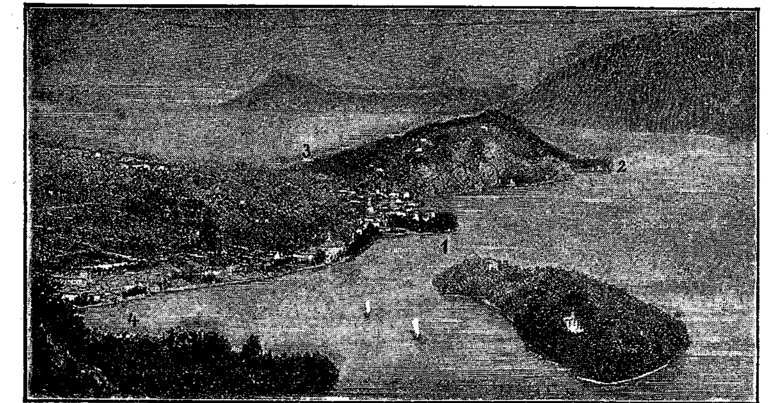
mai multe, ca să ajungi de la un țărm la altul. **Aceste ape sărate şi stătătoare ca şi mările, dar cu mult mai întinse, se numesc o c e a n e.**

Când treci din râu în mare, simți îndată: râul e *dulce* și de obiceiu *turbure,* iar apa mărei e *sărată* și *limpede;* când treci din mare în ocean, nu simți: apa e tot limpede și tot sărată. De aceea: *pe hartă, oceanele sunt albastre ca și mările. — Pe harta alăturată, se vede spre apus un mare ocean numit Atlantic.*

Ţărm. Linia care desparte apa mărei sau a oceanului de uscat se numeşte ţ ă r m.

In oceane și mări (ca și în lacuri și bălți), malul nu e neted ca marginea unei farfurii, ci are crestături.

Cap. Pe alocurea, uscatul înfige câte un colț în apa mărei. **Vârful acestui colţ se chiamă c a p.**

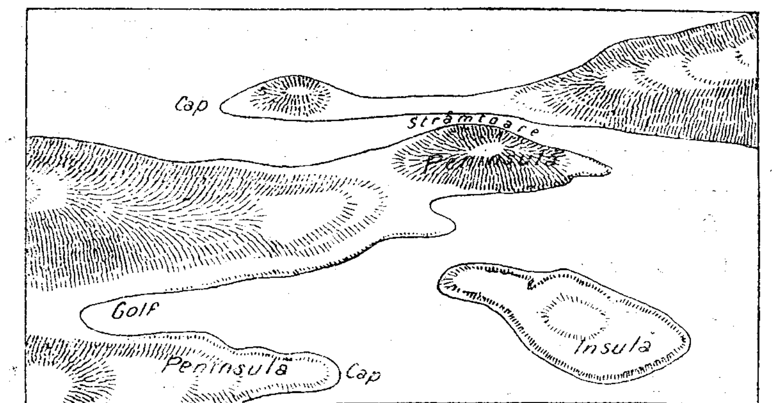

Strâmtoare, cap, peninsulă, insulă, golf, istm (vedere).

Peninsulă. Alte ori, uscatul trimite o prelungire în apa mărei, cam în chipul unei limbi. **O limbă de uscat, înaintată în mare, se numeşte p e n i n s u l ă.** In Marea Neagră e **Crimea.**

Pe harta alăturată mai sunt și alte peninsule: iberică, italică, etc.

Istm. Câte-odată, peninsula abià se mai leagă cu uscatul printr'o fâșie îngustă de pământ. **Această făşie îngustă se chiamă i s t m.** Ex. istmul Perecop.

Strâmtoare, cap, peninsulă, insulă, golf, istm (pe hartă).

Insulă. Insfârșit, sunt **bucăţi de uscat împresurate de toate părţile cu apă; acestea se numesc i n s u l e.** — Vezi insula Șerpilor și multe altele în mările arătate pe Harta I.

Când sunt mai multe insule la un loc, ele fac împreună o grupă de insule sau un **a r h i p e l a g.** — *Spre miazăzi de țara noastră se vede pe hartă o mare cu un arhipelag.*

Se întâmplă ca două uscaturi să fie foarte apropiate. Corăbierul trece printre ele ca pe o stradă înecată sub apă. O astfel de trecătoare *pe apă* se cheamă *strâmtoare*. Astfel, din M.-Neagră eşi pe o strâmtoare ce se numeşte *Bosfor*.

Uneori, uscatul e ştirbit, iar apa intră şi umple ştirbitura.

O astfel de crestătură a ţărmului plină cu apă se cheamă golf.

In harta dela început se văd destule golfuri. (Unde stă scris: *Salonic*, *Lyon*, etc.).

Europa

(Trecere spre continent)

Ţara noastră e coprinsă într'o bucată de uscat (de vre-o 70 de ori mai întinsă) şi înconjurată mai în toate părţile de apa mărei şi de a oceanului. **O bucată de uscat, cu mult mai întinsă decât o ţară şi împrejmuită în mai multe părţi de mări şi de oceane, se numeşte Continent.**

Continentul în care e coprinsă ţara noastră se chiamă *Europa*.

1. **Hotarele Europei.** Continentul acesta e mărginit în spre miază-noapte cu *Oceanul Ingheţat-Artic*, pe care plutesc veşnic sloi de ghiaţă[1]; spre apus, ţărmurile Europei sunt scăldate de *Oc. Atlantic*, care e mai cald; iar la miază-zi se află *Marea Mediterană* a cărei apă e atât de caldă, în cât iarna, când pe la noi ninge încă, pe malurile ei înfloresc trandafirii.

Spre răsărit, Europa se întinde până la munţii *Urali* (cari stau ca o omidă pusă în curmezişul şesului).—Marea *Caspică* şi muntele *Caucas* împlinesc apoi hotarul spre miază-zi.

2. **Ţărmurile Europei.** Dacă ocoleşte cineva continentul nostru, vede mai întâiu de toate spre apus o peninsulă (cam cu 4 colţuri) numită peninsula *iberică*, având un colţ, capul *Sf. Vincenţiu*, ceva mai înaintat în Ocean. Venind spre răsărit, dai de un golf larg numit *Lyon*, (ceea-ce înseamnă în limba locuitorilor de pe acolo: golful *leului*); ş'apoi găseşti iarăşi o peninsulă lungă (în chip de cismă) numită *Italia*.

Ocolind-o şi pe aceasta şi înaintând spre răsărit, călătorul dă de o mare îngustă ca şi peninsula italiană. Această mare se cheamă *Adriatica*. Alături găseşte o peninsulă lată, numită *Peninsula Balcanică* (după muntele din mijlocul ei); peninsula aceasta se îngustează apoi şi ea spre miază-zi şi sfârşeşte în chipul unei mâni cu 3 degete. — Vârful degetului din mijloc se chiamă capul *Matapan*.

În sfârşit, dacă treci şi mai spre răsărit, corabia intră într'o mare plină de insule, *Arhipelagul*, în fundul căreia se află micul golf al *Salonicului*, oraşul unde locuesc mulţi Români.

[1] Vezi pe hartă sloii arătaţi prin bulgări de ghiaţă verzue.

Aci ai crede că ai ajuns în fundul *Mediteranei*; urmărind însă ţărmul, corăbierul găseşte o strâmtoare lungă, a *Dardanelelor*, şi de odată se află iarăşi în mijlocul unei mări mai mici (numită *Marmara*, după numele unei insule cu *marmură* din mijlocul ei); apoi printr'o strâmtoare tot aşă de îngustă, numită *Bosfor*, intră în *Marea-Neagră*, care e cu mult mai largă, dar închisă de toate părţile. In fundul ei stă mica insulă a *Şerpilor* şi peninsula *Crimea* care abià se ţine de ţărm (cum s'ar ţine o frunză de trunchiu).

Până aci, hotarul Europei a fost numai pe apă; acum, hotarul începe a suì pe *Caucaz*, un munte de 2 ori mai înalt decât Carpaţii. Acest munte împreună cu *M.-Caspică* (care se aseamănă cu un rinichiu) şi împreună cu fluviul *Ural* şi *Munţii Urali* împlinesc graniţa Europei spre miază-zi şi răsărit.

Spre apus şi miază-noapte, Europa e înconjurată numai de mări Dacă corabia iese din Mediterana prin str. *Gibraltar*, după ce înconjoară peninsula Iberică, ajunge în golful *Gasconiei*, apoi trece pe lângă alte golfuri şi peninsule mărunţele, până ce ajunge la peninsula *Iutlanda* (în dreptul Adriaticei.) — Impreună cu *Scandinavia*, peninsula cea mai mare a Europei, Iutlanda, închide o mare, *Baltica*, (un fel de pungă ca şi M.-Neagră).

Odinioară, Europa mai avea spre miază-noapte încă o peninsulă, dar acea s'a fărâmat şi s'a rupt din uscat; fărâmăturile ei fac azi *Arhipelagul Britanic*, despărţit de continent prin Marea *Mânecei* (fiindcă are chip de mânecă), iar de Scandinavia prin Marea *Nordului* (fiindcă vine la Nord de Europa). — Şi mai răsleaţă de Europa a rămas *Islanda* (al cărui nume înseamnă *ţara gheţurilor*, fiindcă mai toată e acoperită de gheţuri).

De altfel, din trupul continentului s'au mai rupt şi alte bucăţi; mai cunoscute sunt cele 3 mari insule de lângă Italia: *Corsica*, *Sardinia* şi *Sicilia*, iar mai spre răsărit e insula lungăreaţă a *Cretei*. — (De câtva timp, mâna omului a mai prefăcut două peninsule: *Iutlanda* şi *Morea* în insule, tăind prin istmul, care le legă de uscat, nişte canale, aşà că ar puteà fi numărate şi ele tot între insule).

3. **Infăţişarea pământului Europei.** Dacă într'o zi senină de vară s'ar suì cineva sus de tot, şi ar puteà cuprinde cu ochii toată Europa, ar vedeà mai întâiu de jur împrejur mările *albastre;* apoi, dela Urali şi până în golful Gasconiei ar vedea un şes *verde*, iar în mijloc ar zărì

înaltul zid al munților *Alpi* cu vârfurile *albe* de zăpadă (de unde li s'a tras și numele). — De șirul uriaș al Alpilor, privitorul ar vedea legându-se în chip de *S* lanțul *Carpaților* care se prelungesc peste Dunăre în *Balcani* alcăror capăt sfârșește pe țărmul M.-Negre. — Odinioară, lanțul Balcanilor se întindeà până în Crimea și se legà cu Caucazul, dar bucățile dela mijloc s'au cufundat sub mare.

Vedere din Alpi.

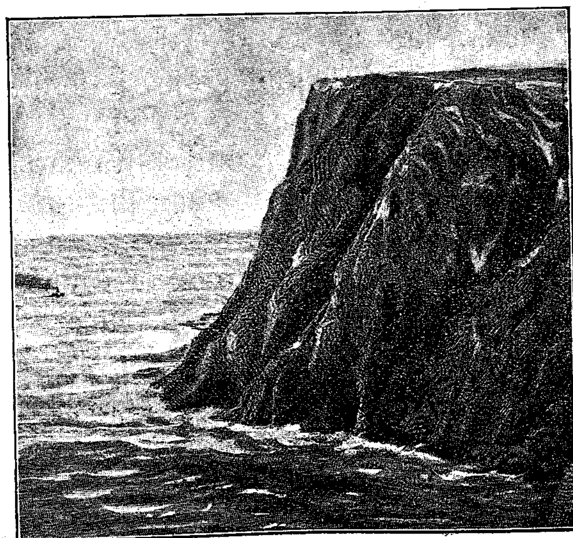
Din Alpi se mai desfac și munții *Iliriei*, legați cu lanțul *Pindului* care odinioară se prelungià până în Creta și în mijlocul Arhipelagului; dar și muntele acesta s'a rupt și s'a prăbușit sub mare.

Tot din Alpi se desprinde lanțul *Apeninilor* cari străbat Italia și se prelungesc în Sicilia.—Și din acest munte, bucăți întregi s'au prăbușit sub apă, iar prin crăpăturile pământului țâșnește mereu lavă; dovadă, vulcanii *Vezuv* și *Etna* cari azvârlă foc pe gură și cresc mereu în sus, — un fel de despăgubire pentru munții cufundați în mare.

Mai singuratec e lanțul *Pirineilor* (cari stă curmeziș între Mediterana și Atlantic) și al *Alpilor Scandinaviei* cari se prelungesc până la *Capul Nord*, colțul cel mai de miazănoapte al Europei.

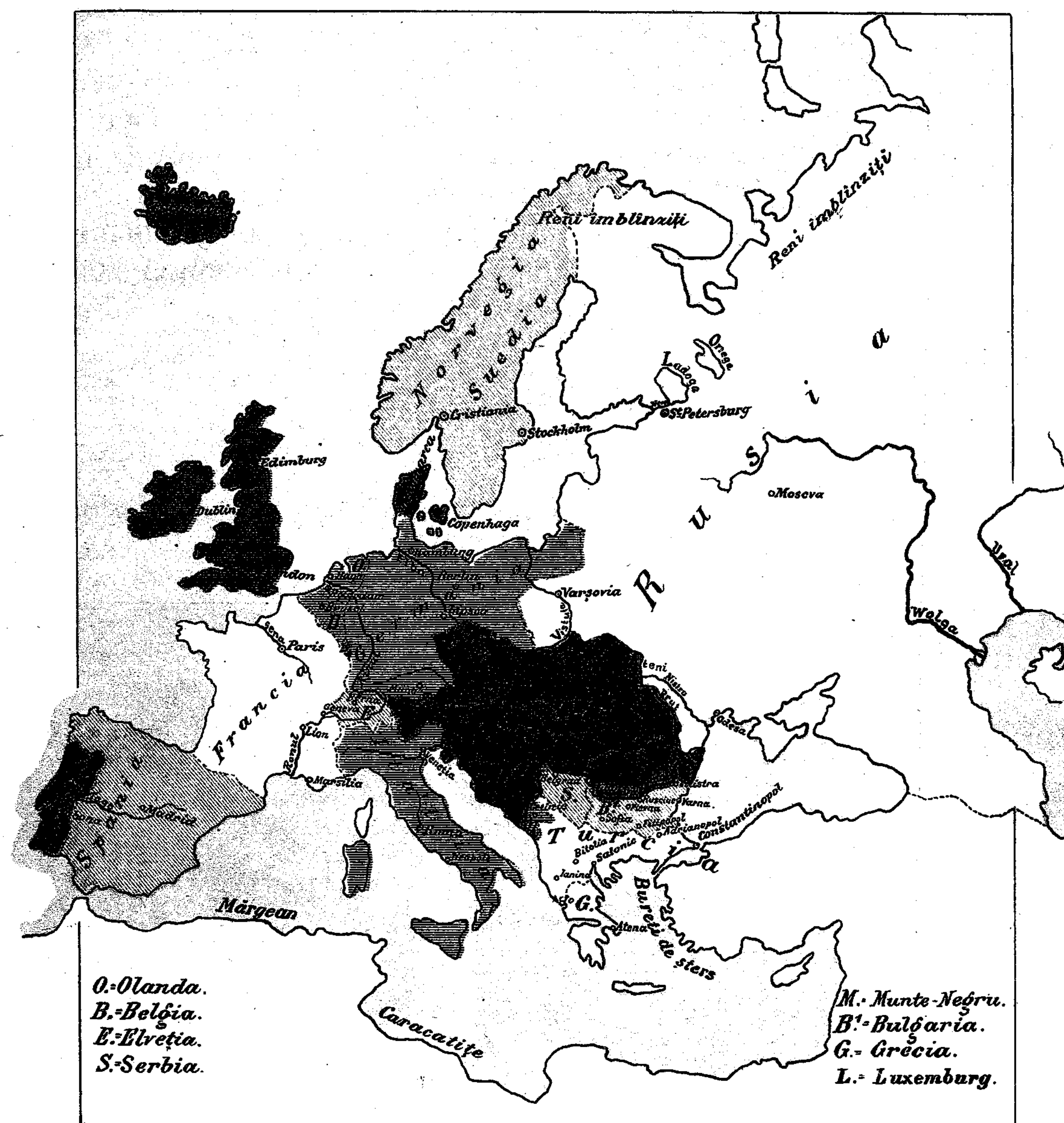
Ape. Din zăpada și din ghețurile Alpilor, es câteva râuri foarte mari: *Ronul* încolăcește muntele pe la apus în chipul unui șarpe. După ce coboară din munte apele sale înoroiate și le limpezește în marele lac al *Genevei*, se îndreaptă spre Mediterana. *Rinul* pornește spre răsărit, se limpezește și el într'un mare lac, al *Constanței*, apoi apucă spre M.-Nordului.

Padul adună apele de pe

Capul Nord

EUROPA

clina de miază-zi a Alpilor și se varsă în Adriatica. *Tibrul,* în peninsula italică, *Tagul,* în peninsula iberică, *Sena* (spre apus de Rin) și *Tamisa,* în arhipelagul britanic, sunt râuri mai mici.

Dar fluviul cel mai mare al Europei e *Volga* care adună apele de pe întinsul șes din răsărit și le varsă în Caspica, nu departe de fluviul *Ural.* Alături de Volga stă ca mărime *Dunărea* care izvorând din apropierea Rinului (din munții *Pădurea-Neagră)* culege o mulțime de ape din mijlocul Europei și le aduce în M.-Neagră, unde se varsă și *Nistrul,* granița noastră de acum 100 de ani.

Vistula și *Elba* străbat șesul dela miază-noapte și se varsă una în Baltica, alta în M.-Nordului; dar multe din apele acestui șes nu se pot scurge ușor spre mare, ci rămân pe loc și fac o mulțime de lacuri, printre care cele mai cunoscute sunt: *Ladoga* și *Onega.*

STATELE

Rusia

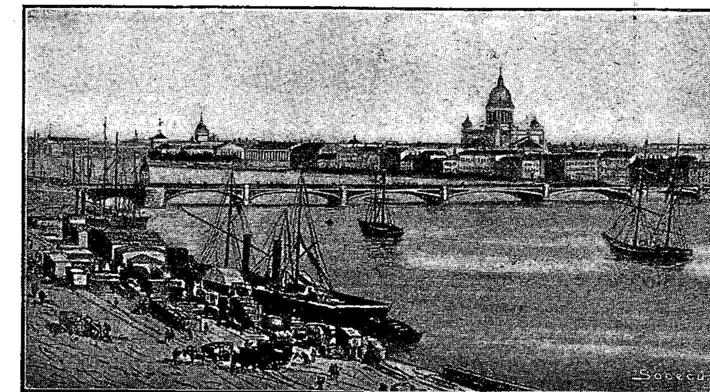
Rusia e țara cea mai întinsă din Europa; e cu mult mare decât țara românească [1]

Impărăția rusească cuprinde mai tot *șesul* din răsăritul Europei cu fluviile *Wolga, Ural, Nistru, Vistula,* precum și marile lacuri *Ladoga* și *Onega.*

Locuitorii. Cei mai mulți dintre locui-

Pescari Ruși.

Petersburg.

[1]) **Hotarul.** Rusia se întinde între M. *Baltică*, Oc. *Inghețat-arctic* (la miază-noapte); *Urali,* fl. *Ural* și M.-*Caspică* (la răsărit); M.-*Neagră* (la miază-zi) și *Prut* (la apus). — Numai dela Prut până în Baltica, hotarul nu e nici pe munți, nici pe ape, ci merge pe uscat în chipul unei scoabe tăiată de râul *Vistula.* — In loc de a desemna o figură geometrică, e bine ca să prețuiască elevii singuri pe *harta* Europei, cam de câte ori un stat e mai mare de cât altul.

torii Rusiei sunt de neam *slav*. Infățișarea mai la toți e cam ca a Lipovenilor dela noi, cari sunt Ruși alungați din țara lor. — De obiceiu, Rușii poartă părul mare și retezat la ceafă; barba mare și cămăși *roșii*, cari atârnă peste pantaloni.

Orașul cel mai de seamă sau capitala, e azi *St. Petersburg*, unde stă *Țarul*. (Așà se cheamă împăratul rusesc).

Moscova, vestită pentru mulțimea bisericelor sale (cu turnuri în chip de ceapă), a fost capitala veche a Rușilor; dar, acuma vre-o 200 de ani, un țar rusesc, văzând că negoțul pe apă e mai bănos, a dat poruncă să se zidească o nouă capitală lângă *Newa*, râul care scoate apele din Ladoga și le trimete Balticei. Astfel s'a ridicat *St. Petersburg*, clădit în bună parte pe tarași în mijlocul smârcurilor. — Ar fi zidit capitala lângă M.-Neagră, dar țărmul acestei mări, pe vremea aceea, nu era în stăpânirea Rușilor.

După vre-o sută de ani, Rușii au isbutit să se apropie de M.-Neagră și au zidit și acì un oraș mare, *Odesa*. — Ne-au răpit apoi și Basarabia cu frumosul oraș *Kișinău*, iar spre apus au luat o parte din vechea Polonie cu marele oraș *Warșovia*.

O biserică din Moscova.

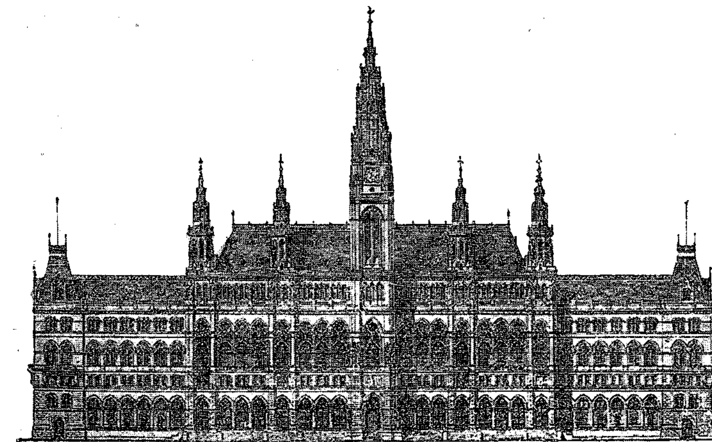
Negoț. (Din țara rusească vine la noi *ceaiul* ce se chiamă «rusesc». Nu doară că ar fi din țara lor, ci crește într'o țară mai departe; dar de acolo, frunzele copăcelului de ceaiu nu vin bine pe mare, se strică, și trebuesc aduse pe uscat, prin Rusia). Tot din Rusia ne vin *blănuri*, piele *tăbăcită* (iuft) și *cai* frumoși, cari folosesc armatei (la tunuri în deosebi).

Dar viața în Rusia e grea. Acolo, toată legea e *Țarul*. Pentru un lucru de nimica, te poate trimite tocmai lângă Oc. Inghețat, unde trăesc urșii *albi* și ninge și vara. — Mulți Români din Basarabia au pierit prin acele țări depărtate, înstrăinați de casa și de legea lor apucată dela strămoși.

Austro-Ungaria

Impărăția aceasta, în ce privește întinderea, e în toată Europa a doua după Rusia. Ea e așezată spre apus de țara noastră [1]) și cuprinde o bună parte din mijlocul Europei. — Dintre *Alpi* și *Carpați*, apele sunt adunate de *Dunăre* (care străbate împărăția în chip de z) și de *Tissa* care culege toate apele din *podișul* și *munții* Transilvaniei (*Someș*, *Criș*, *Mureș*) trecându-le prin Porțile de fer spre M.-Neagră. — Din podișul Boemiei, apele sunt scoase de *Elba*.

Locuitorii acestei împărății sunt foarte amestecați. Un mare ținut (dela Carpați până aproape de Tissa) e locuit de *Români*; mai spre apus, pe lângă Tissa și Dunăre, trăesc *Ungurii*; spre apus de ei trăesc *Nemții*, — în scoaba, care cuprinde Alpii.

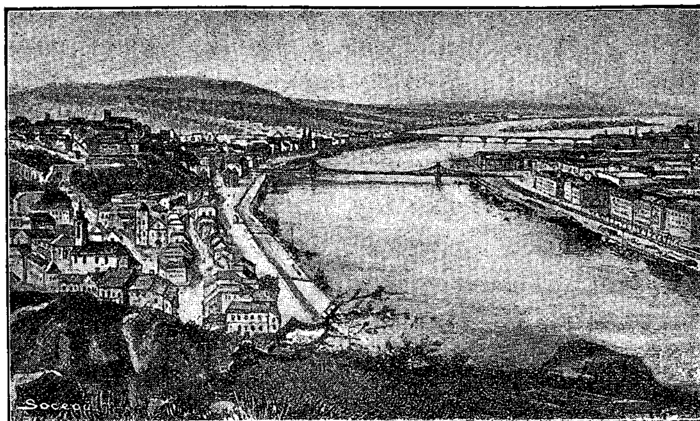
Primăria din Viena.

La miază-noapte și miază-zi de această «treime» trăesc neamuri *slave* înrudite cu Rușii prin limbă și sânge. Așà, în Boemia trăesc *Cehii*; pe la isvorul Vistulei și al Nistrului sunt *Leșii* și *Rutenii*, cari au năpădit și în Bucovina. Lângă ei stau *Slovacii* (unii vin cu grătare prin țara noastră). La miază-zi e alt rând de neamuri slave: *Sârbi*, *Croați*, etc. Astfel că Slavii strâng pe Români, pe Unguri și pe Nemți ca într'un clește.

---

[1]) **Hotarul**, afară de cel românesc și rusesc, e ușor de tras: din granița rusească (cam dela isvorul Vistulei) însemnezi o scoabă, cu care înconjori *podișul Boemiei*; de aceasta legi o altă scoabă, cu care cuprinzi *Alpii*. La miază-zi, hotarul e *Adriatica* și apoi o linie până în *Sava*, afluentul Dunărei.

Orașul cel mai însemnat e *Viena*, pe malul Dunărei; odinioară erà aci capitala întregei împărăţii. — De câteva zeci de ani, Ungurii au isbutit să împartă cu Nemţii stăpânirea asupra celorlalte neamuri și au făcut din

Budapesta (cu poduri peste Dunăre).

Buda-Pesta a doua capitală a ţărei. — *Triestul* e portul cel mai mare, — e oarecum poarta împărăţiei spre mare.

După cum Rusia stăpânește pământul românesc dintre Prut și Nistru, de asemenea și împărăţia dela apus stăpânește: *Bucovina* împreună cu ţinutul românesc dintre *Carpaţi* și *Șesul Tissei*.—Între toţi domnii noștri, singur *Mihai* a isbutit să lipească la un loc toate aceste ţări. Dacă stăpânirea lui ar fi ţinut mai mult, neamul nostru ar fi azi mai puternic decât toate neamurile mărunte dimprejur.

Negoţ. Din împărăţia vecină cumpărăm tot felul de mărunţișuri: *postav, arme, fierărie*... (Odinioară mărunţișurile acestea ne veniau în mare parte din Brașov, de unde și numele de *brașovenie* păstrat până azi pentru unele mărfuri). Din șesul Tissei aducem *cai* pentru călărași.— In schimb, noi vindem într'acolo *grâu*, pe care morile din Buda-Pesta îl prefac în făină.

Serbia

Serbia, altă vecină a noastră, e un *regat* nici pe jumătate ca al nostru [1]). Pământul Serbiei e muntos și se pleacă spre miază-noapte așà că mai toate apele sale se varsă în Dunăre prin albia unui singur râu, *Morava*.

Sârbii sunt tot de neam slav. Sunt oameni gospodari, cresc mai ales mulţi *porci*. Orașul lor cel mai de seamă e *Belgrad*, odinioară o cetate foarte tare pe malul Dunărei.

[1]) **Hotarul** începe din Dunăre (mai sus de Vidin) și coboară spre isvorul Moravei, apoi se întoarce cam spre miază-noapte, până se întâlnește cu al Austro-Ungariei.

Belgrad (lângă Dunăre).

Negoţul nostru cu Serbia stă mai ales în *sarea*, pe care le-o trimitem cu vapoarele noastre în susul Dunărei.—În Serbia sunt pe malul Dunărei o mulţime de *Români fugiţi* pe vremea domnilor răi, casă scape de biruri.

Bulgaria

Bulgaria, vecina noastră din spre miază-zi, e un principat mai mic (cam 3 sferturi din ţara noastră). Ea coprinde [1]) la mijloc lanţul munţilor *Balcani*, care se pleacă la miază-noapte spre Dunăre, iar la miază-zi spre șesul unde curge *Mariţa*.

Bulgar.

Bulgarii sunt rude cu Rușii (une-ori au capul cam tătăresc: rotund, ochii mici și obrazul osos); de felul lor sunt nătângi și cruzi, dar sunt și de laudă pentru hărnicia și cumpătarea lor.

Orașul cel mai de seamă e *Sofia* (cam cât Ploești). *Filipopoli* e în valea roditoare a Mariţei. *Varna*, lângă mare, și *Rusciuk*, în faţa Giurgiului, sunt două porturi legate cu o cale ferată.

In dreptul gurei Oltului e *Plevna*, unde oștirea noastră a răsbit pe Turci; iarspre apus e *Vidinul*, luat de Români din mânele Turcilor, după căderea Plevnei. — Bulgaria e un *principat*; stăpânitorul ei se cheamă prinţ și atârnă de Turci.

Sofia.

[1]) **Hotarul**, afară de cel românesc, e ușor de urmărit; la răsărit e *M.-Neagră*, apoi ceva mai spre miazăzi de golful *Burgas*, linia hotarului ia în lung creștetele munţilor *Rodope* până dă în hotarul sârbesc.

Muntenegru

E o țărișoară ceva mai mare decât un județ al nostru. (Și încă un județ tăiat între munți înalți aproape ca Bucegii; de aceia pământul e sărac). Capitala principatului e la *Cetinie*. — Muntenegrenii sunt frați cu Sârbii.

Turcia

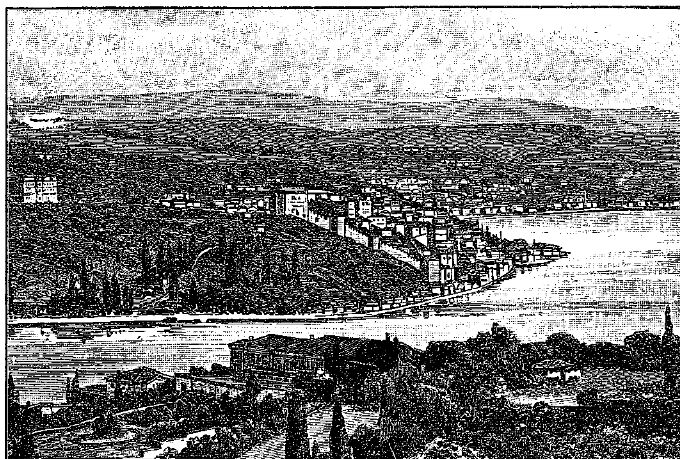

Un Albanez.

E o *împărăție* așezată spre miază-zi și e mai întinsă decât țara noastră. (Cam cât ar fi România toată plus Oltenia) [1].

Stăpânitorul Turcilor se cheamă *Sultan* și cârmuește după placul său.

Tot pământul cuprins în hotarele Turciei e *muntos (Pindul, Rodope)*, afară de *șesul* de lângă Salonic, pe unde coboară spre mare *Vardarul*. — Și lângă M.-Neagră e puțin șes,—la răsărit de *Marița*.

Locuitorii Turciei sunt foarte amestecați. Afară de *Turci* cari sunt resfirați mai peste tot, mai sunt *Albanezi* în ținutul din spre Adriatica; *Români* pe valea Vardarului, prin munții Pindului și mai prin toate orașele; *Bulgari* în lungul graniței bulgărești; *Sârbi* în spre Serbia, și *Greci* pe lângă țărmul mărei.—Până în timpurile din urmă, toți știau de frica Turcilor; acum se sfădesc și vor să împartă țara fiecare după cum i-ar veni la socoteală.

Strimtoarea Bosforului aproape de Constantinopole.

Orașul cel mai de seamă e *Constantinopol*, care stăpânește strâmtoarea Bosforului. Toate corăbiile, cari intră și es din M.-Neagră, pot fi oprite ușor de tunurile turcești. *Adrianopole* e un oraș foarte tare lângă granița bulgărească. *Salonicul* (plin mai mult de jumătate de Evrei) e un port

[1]) **Hotarul**, afară de cel bulgăresc, sârbesc, austro-ungar și muntenegrean, îl capeți ducând mai spre miază-zi o linie din fundul golfului *Salonic* peste *Pind* și coborând-o pe râul *Arta* în golful cu numele la fel.

de mare preț pentru împărăție. *Bitolia*, la răsărit de Pind, și *Ianina*, la apus de Pind, au, ca și Salonicul, școli românești, spre a sprijini pe Aromâni contra Grecilor și Bulgarilor cari îi strâmtorează.

Negoț. Din Turcia ne vin primăvara cele d'intâi legume și poame, căci pe acolo se coc mai repede. Tot de acolo aducem *smochine* și *stafide*.

Grecia

Capătul de miază-zi al peninsulei balcanice împreună cu roiul de insule dimprejur fac regatul *Greciei*, (cam jumătate cât țara noastră).

Pământul e mai tot muntos și sterp. Se cutremură mereu, pare că ar sta să se cufunde sub mare. — *Locuitorii*, după cum se vede la Grecii veniți în țara noastră, sunt de obiceiu *oacheși*, cam *uscățivi* și cu *nasul încovoiat*. Orașul mai însemnat e *Atena*.

Negoț. Din Grecia ne vine: *untdelemn*, *masline*, *lămâi*, *stafide*, iar Grecii cumpără dela noi grâne, căci țara lor e săracă.

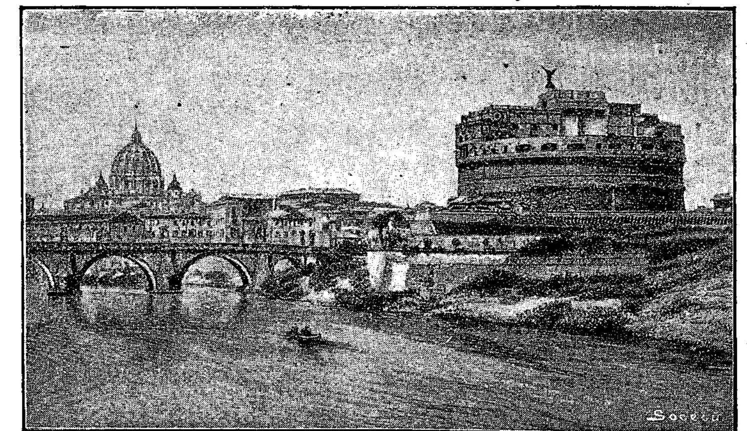
TRIMESTRUL AL II-lea

Italian.

Italia e un regat aproape de două ori mai mare decât al nostru [1]).

Pământul Italiei e mai tot muntos ca și al peninsulei balcanice, afară de valea largă a Padului, unde se întinde un *șes* foarte neted.

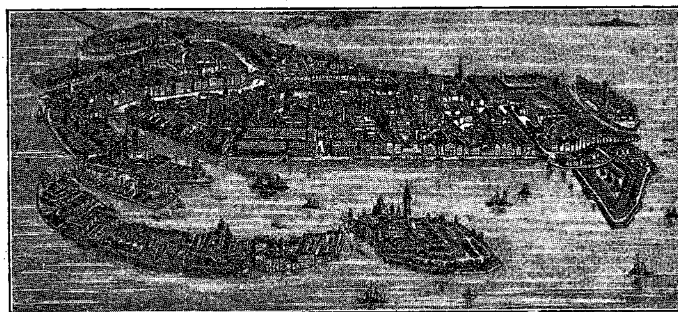
Locuitorii Italiei sunt de acelaș neam cu noi și vorbesc o limbă soră cu a noastră. (Noi zicem de pildă *an*, ei zic *anno;* noi zicem cap,

Roma.

[1]) **Hotarul**, afară de cel austro-ungar, urmează șirul Alpilor până în Mediterana; din mare Italia stăpânește numai Sicilia și Sardinia.

mare, casă, munte; ei zic: *capo, mare, casa, monte)*. Italienii cari vin ca zidari pe la noi, la nevoe se pot înțelege ușor cu Românii. Ei sunt oameni harnici, meșteri, dar iuți la fire.

Orașul cel mai de seamă e *Roma*, pe malurile Tibrului. Odată acest oraș a fost capitala lumei întregi. Acolo s'a născut *Romul* și *Remul;* de acolo a adus *Traian* o parte din locuitori să stăpânească Dacia; acolo e și până azi un stâlp mare de piatră, unde sunt săpate cu dalta luptele lui cu Dacii. *Neapol* e un oraș foarte frumos, dar e așezat lângă vulcanul Vesuv care amenință să-l acopere cu lavă. (Pe alte orașe mai vechi, care erau pe acolo le-a și înecat).— *Veneția* e un oraș zidit de tărași în mijlocul mărei; în loc de strade e apă, iar oamenii merg dela o casă la alta cu luntrile.

Vederea Veneției.

Negoț. Din Italia ne vin ca și din Grecia: *portocale, lămâi, untdelemn, masline* și *orez*. (Pe malurile Padului, prin bălți, se samănă orez, cum se samănă pe la noi grâu).— Tot din Italia ne vin ca și din Grecia *vinuri* scumpe, iar noi le trimitem ca și Grecilor *grâne* și *vite*.

Elveția

E o țară cam de 3 ori mai mică decât a noastră [1]. *Pământul* Elveției e mai tot muntos și anume: are *munții cei mai înalți* din Europa. Pe vârfurile lor, zăpada nu se mai topește în veci, ci se adună dintr'o iarnă în alta, se întărește și se face ghiață, care alunecă apoi încet la vale, decâte ori prinde a se încălzi.

Locuitorii sunt de 3 neamuri: spre Italia sunt *Italieni;* spre Austro-Ungaria sunt *Nemți;* spre apus sunt *Francezi*. De și vorbesc 3 limbi, ei trăesc în pace și n'au nici împărat, nici rege, nici măcar prinț, ci își aleg pe câțiva ani un *prezident* (cum ar fi un prefect mai mare). De aceea, Elveția nu e nici împărăție, nici regat, nici principat, ci se cheamă *republică*.

[1] Afară de hotarul italian (miază-zi), și de cel austro-ungar (răsărit), granița Elveției urmează *Rinului* și *Ronului*, până unde aceste râuri încep să se depărteze unul de altul. Acolo le unești printr'o linie.

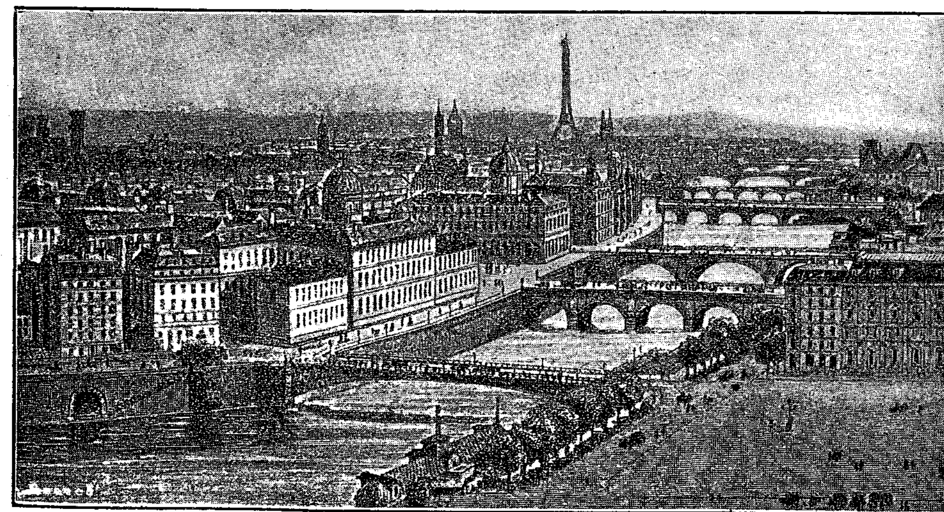
Orașul cel mai însemnat e *Berna* (capitala) și *Geneva*, lângă lacul prin care trece Ronul.

Munții acoperiți cu ghiață (în Elveția).

Negoț. Din Elveția ne vin *ceasoarnice* (din Geneva), iar din munții ei au venit și pe la noi un soiu de *vaci roșii* foarte bune de lapte.

Franța

Franța, ca și Elveția, e tot republică. Ea e o țară de vr'o 4 ori mai mare decât a noastră [1].

Parisul (pe malurile Senei).

[1] Afară de hotarul *italian* și *elvețian* (la răsărit), mai duci o linie cam dela cotul *Rinului* până la răsărit de strâmtoarea *Calais* (= cale) și o alta în lungul *Pyrineilor;* astfel ai mărginit și Franța de vecinii săi.

Pământul Franției pe lângă mare e un *șes* roditor, dar în mijloc e un *podiș* cu *munți* aproape cât Ceahlăul.

Locuitorii sunt, ca și Italienii, înrudiți cu noi, ca unii ce se trag tot din Romani. (Noi zicem an, ei zic *an;* noi zicem mare, ei zic *mer*, etc.).

Orașul cel mai de seamă e *Paris* (așezat pe malurile Senei).

Lyon e vestit pentru mătăsurile sale, iar *Marsilia* e un port mare, de unde ne vine *untdelemn, măsline* și *săpun.*

Spania și Portugalia

Peninsula iberică, printr'o graniță în chip de cârjă, e împărțită între două regate: *Portugalia* (cam 2 sferturi din țara noastră) și *Spania* (aproape de 5 ori mai mare decât România).

Pământul e un podiș de două ori mai înalt decât al Transilvaniei și de aceia, peste iarnă, locuitorii suferă de frig — cum se întâmplă pe toți munții și podișurile înalte. Numai pe margini, spre mare, e mai ușor de trăit.

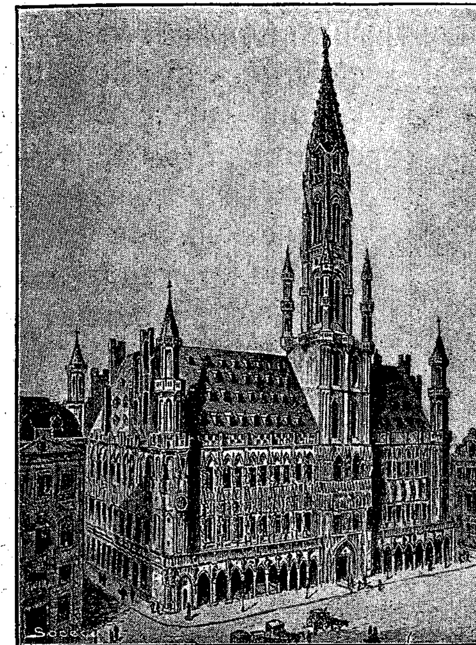
Locuitorii. Spaniolii și Portughezii vorbesc limbi înrudite cu a noastră (de ex.: în loc de mare, râu, cap... ei zic: *mar, rio, cabo*). Spaniolii sunt oamenii mândri și curagioși. La unele jocuri, ei se luptă cu tauri sălbateci.

Orașul cel mai însemnat al Spaniei e *Madrid. Lisabona*, capitala Portugaliei, e un port frumos, ascuns în gura Tagului.

Negoț. La noi vin din aceste țări: *portocale* și *vinuri* scumpe (pentru bolnavi). — E așà de cald în Spania, încât în pădurile de lângă Gibraltar sunt și *maimuțe*, ceeace nu se pomenește nicăeri în Europa.

Belgia și Olanda

La gurile Rinului sunt două regate: *Belgia* și *Olanda* care împreună nu fac nici cât țara noastră. Pământul lor e aproape tot numai *șes.*

Primăria din Bruxel.

Belgia e ca o prelungire a Franciei; Belgienii vorbesc franțuzește, iar capitala, *Bruxel*, e un fel de mic Paris, unde se fac multe *dantele.*

Olanda cuprinde chiar gurile Rinului. Țărmul mărei se lasă acolo în jos, așà că Olandezii au trebuit să facă zăgazuri (= diguri), ca să nu dea marea peste ei. Capitala e la *Haga.*

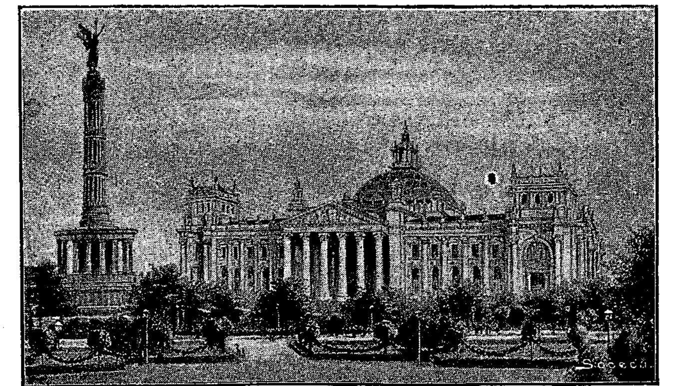
Olandezii sunt *corăbieri* meșteri, dar cresc și *vite* frumoase. Din Olanda ne vin *cașcavalurile* cele roșii în chip de ghiulea. Noi le trimitem grâne. Corăbiile noastre pleacă dela *Constanța* și se opresc tocmai la *Rotterdam.*

Germania

Ținutul, care a mai rămas la mijlocul Europei, e al împărăției germane. Dela *Alpi*, *Carpați* și cetățuia *podișului boemian*, pământul se pleacă ușor până în *M.-Nordului* și în *M.-Baltică.* Și, cum se pleacă pământul, așà curg și râurile: *Rinul*, *Elba*, *Vistula* și altele mai mărunte.

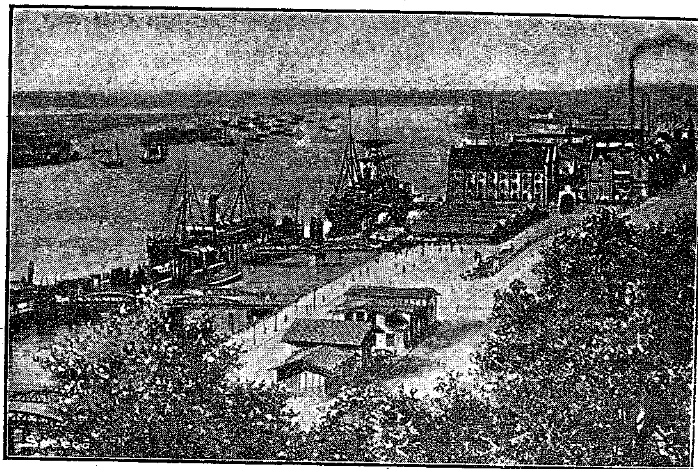
Locuitorii. Germanii sunt la fel cu cei din Bucovina, din Transilvania (Sași) și din Dobrogea, pe care îi cunoaștem și noi ca oameni foarte gospodari și de treabă. (Satele nemțești din Dobrogea sunt o pildă de bună chibzuință în toate).

Orașul de căpetenie e *Berlin.* Pe când Suceava noastră erà mare și tare, Berlinul erà un sat de pescari; azi a ajuns unul din orașele cele mai mari ale Europei. *Hamburg*, la gura

Berlin.

Elbei, e portul cel mai mare al Imperiului. Mii de vapoare intră și ies aducând toate mărfurile lumei. (De acolo menajeriile cumpără: *lei, șerpi, elefanți*... și alte sălbătăciuni rari). Alt oraș mare e *Lipsca*, vestit pentru iarmaroacele sale de unde, înainte vreme, pe când nu erau trenuri, se aduceau mărfuri și în țara noastră. (De acolo a și rămas numele de *lipscănie*). In sfârșit, aproape de Alpi e *München*, oraș cunoscut între altele și prin *berăriile* sale vestite în toate țările dimprejur.

Hamburg (lângă Elba).

Tot în Germania, nu departe de isvorul Dunărei, e castelul *Hohenzollern* de unde a venit familia noastră regală. (Vezi coperta).

Danemarca

Peninsula, care stă lipită la miază-noapte de Germania, cuprinde un mic regat al Danemarcei (nici cât o treime din țara noastră).

Pământul întreg e *șes*. — *Danezii* ca și Olandezii sunt rude cu Germanii. Și ca plugari, și cacrescători de vite, ei sunt vrednici de luat pildă. Țara lor pare că e o grădină. Din Danemarca se trimite *unt, lapte* și *ouă* în toate țările dimprejur. (Satul întreg adună oule și laptele la un loc pentru a le vinde aiurea mai cu preț).

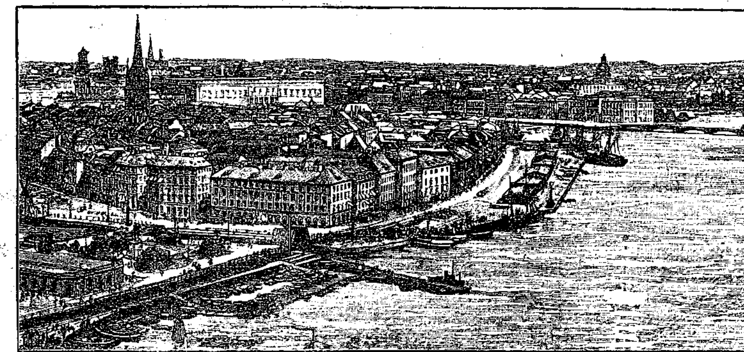
Orașul mai însemnat e *Copenhaga* numită și «Constantinopolui Nordului». Inainte de tăierea canalului dela rădăcina peninsulei, toate corăbiile, care intrau sau eșau din Baltica, treceau sub tunurile daneze, după cum corăbiile ce es din M.-Neagră trec sub tunurile turcești.

Suedia și Norvegia

Peninsula scandinavică e împărțită între două țări, ca și cea Iberică. Amândouă la un loc, țările acestea: Suedia și Norvegia au un pământ

cam de 6 ori mai întins decât al țărei noastre, dar locuitorii sunt numai cât în România, căci țara lor e muntoasă și cam stearpă.

Capitala Suediei e la *Stockholm*, iar a Norvegiei la *Cristiania;* amândouă țările aveau până în vara trecută un singur rege, care stă la Stockholm; de atunci, Norvegienii nu mai dau ascultare acestui rege.

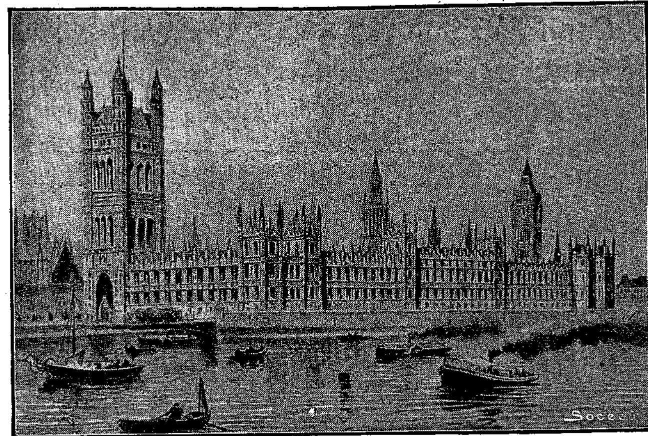

Stockholm.

Spre capul de miază-noapte al Scandinaviei e așà de frig, încât grâul nu mai crește. Oamenii trăesc cu ajutorul *renilor*, un fel de cerbi blânzi, cari trag la ham, dau lapte și îmbrăcăminte. Fără reni, omul ar pierì de foame. Țara are însă multe păduri din care se face între altele și *hârtia cea galbenă* și *groasă*, cu care se învelesc mărfurile (căpățâni de zahăr, etc...)

Reni înhămați la sănii.

Suedezii și **Norvegienii** fac împreună cu Danezii, Olandezii și Germanii *familia germanică*, după cum și noi cu Italienii, Francezii, Spaniolii și Portughezii facem *famiila romanică*.—In timpurile din urmă, neamurile din familia germană au îngrijit mult de școli și rar om, care să nu știe a cetì și scrie. In Norvegia buneoară, prin munți, unde casele sunt resfirate, se află învățători, cari se duc din casă în casă.

Britania Mare

Londra.

Irlanda (o insulă foarte crestată) împreună cu *Anglia* și *Scoția* (altă insulă cu o mulțime de golfuri) fac la un loc regatul *Britaniei* (cam de 2 ori mai mare decât România).

Pământul e spre miază-noapte muntos; pe lângă mare e mai peste tot crestat.

Locuitorii. *Englezii* și *Scoțienii* sunt aproape aceiași neam și se înrudesc cu toate celelalte neamuri din familia germanică. *Irlandezii* sunt un neam deosebit; ei sunt urmașii locuitorilor celor mai vechi din acest archipelag, peste care neamul germanic a căzut ca un venetic. De aceea și până azi sunt în vrăjmășie cu Englezii și Scoțienii.

Capitala e la *Londra*, orașul cel mai mare al lumei. (Câți locuitori sunt în România, aproape toți ar încăpea numai în Londra). Mii și mii de corăbii intră în acest port, cum intră râurile într'o mare.

Dublin e capitala Irlandei, iar *Edimburg* e a Scoției.

Negoț. Nici o țară din Europa nu face mai multă negustorie decât Anglia. De acolo vine și la noi o mulțime de *ferărie* și în deosebi *mașini*. Fabricele în Anglia se țin lanț. In unele districte, cerul e negru de fum; zidurile și drumurile sunt negre, iar apele sunt murdare ca cerneala. Dar Englezii mai sunt și buni crescători de vite. De acolo ne vin *cai* iuți, aleși anume pentru fugă. (Unul prețuește uneori cât sute de cai buni de ai noștri;—până la un 1 milion de franci).

Alte Continente și alte Oceane

Țările Europei fac la un loc *Continentul European*. Dar mai sunt și alte bucăți de uscat și mai mari decât Europa: așà, spre răsărit, dincolo de Urali, e *Asia* a cărei întindere e de patru ori mai mare decât a continentului nostru. La miază-zi, dincolo de Mediterana, e *Africa*, de 3 ori mai mare decât Europa; iar alături de Asia e *Australia*, ceva mai mică de cât Europa. Toate aceste patru uscaturi sau continente sunt însă *apropiate*.

Ceva mai la o parte e un alt continent lung și curmat la mijloc. Acela se chiamă *America* și e aproape cât Asia de mare.

In total sunt așà dar 5 continente sau uscaturi mari, iar împrejurul lor stau apele oceanelor cu *mii de insule*, unele mai mici, altele mai întinse.

In *Oc. Atlantic* sunt puține; în *Oc. Pacific* care desparte America de Asia și de Australia sunt o spuză de insule. In *Oc. Indian* care desparte Africa de Australia și de Asia sunt iarăși puține. In *Oc. Inghețat-Arctic* și în *Oc. Inghețat-Antarctic*, apa e plină de sloiuri, așà că nu știe bine, cât e apă și cât e uscat.

În totul însă, dacă cineva s'ar putea înălța în văzduh și ar privì pe rând toate mările și continentele ar vedea că pe fața pământului este *mai multă apă decât uscat*.

A S I A

1. **Hotarele.** La miază-noapte, e acelaș *Oc. Inghețat* care încinge și o parte a Europei. La răsărit, e marele *Oc. Pacific* (adică «pașnic»), căci călătorul, care l'a trecut întâiași dată, n'a suferit de loc de furtuni; la miază-zi se află *Oc. Indian*, iar spre apus, Asia se întinde până în *Mediterana, M. Neagră, Caucas, M. Caspica* și munții *Urali*, din care isvorăște fluviul *Ural*.

2. **Țărmurile** Asiei sunt mai tot așà de crestate, ca și ale Europei. Spre apus, ea întinde o peninsülă, *Asia mică*, ca și cum ar fi un pod spre Europa. Spre miază-zi, are alte 3 peninsule mari: *Arabia*, despărțită de Africa printr'o mare lungă și îngustă, care se chiamă *M. Roșie*, căci pe lângă mal sunt multe viețăți mici, ce înroșesc apa. *India* e ca o pană înfiptă în Oceanul Indian căruia i-a dat și numele. *Indochina* e o peninsulă subțiată spre miază-zi ca un deget.

Dacă ai ocolit aceste 4 mari peninsule și intrì in Oc. Pacific, vezi că pe acolo țărmul Asiei e și mai crestat. Insulele se țin lanț, ca mărgelele înșirate pe ață. Numai spre miază-noapte, în Oc. Inghețat, țărmul asiatic e ceva mai neted; dar pe acolo, *de când e lumea n'a trecut de cât o singură corabie*, căci oceanul e veșnic înghețat până aproape de țărm.

3. **Infățișarea pământului.** Cine ar privì Asia de sus, ar vedea pe margini *șesuri* întinse (mai ales spre Nord), iar la mijloc un *podiș* înalt, al *Tibetului* (de 10 ori mai înalt decât al Transilvaniei) sprijinit pe un munte uriaș, *Himalaia* (unde se găsește vârful cel mai înalt din lume, *Everest*, de vre-o 5 ori mai ridicat decât munții Făgărașului!)

4. **Apele.** Din zidul Himalaiei, veșnic acoperit de zăpadă (ca și Alpii), coboară fluviul *Indul* și *Gangele* care sfârșesc cu o deltă mult mai mare de cât a Dunărei. Tot spre miază-zi coboară și *Eufratul* care isvorăște din apropierea muntelui *Ararat*.

Spre Oc. Pacific se îndreaptă *Fluviul Galben,* numit astfel, fiindcă e plin de lut. E așà de tulbure, în cât tulbură și marea, dându-i numele de *Marea Galbenă.*

Ararat.

5. **Locuitorii** Asiei sunt de mai multe neamuri:

Spre apus, trăesc oameni la fel cu noi. Unii sunt mai albi, alții sunt mai *oacheși,* dar gura, părul, fruntea, ochii. . . sunt ca ai noștri. Aceasta se zice rasa de lângă *Mediterana.* Spre răsărit, trăește un soiu de oameni cu *pielea galbenă,* cu *ochii* mai *mici* (ca la Tătari), cu *nasul turtit, părul* foarte *negru* (și gros aproape ca cel din coada calului). Cei mai mulți împletesc părul pe spate ca femeile. Aceasta se chiamă rasa *mongolă.*

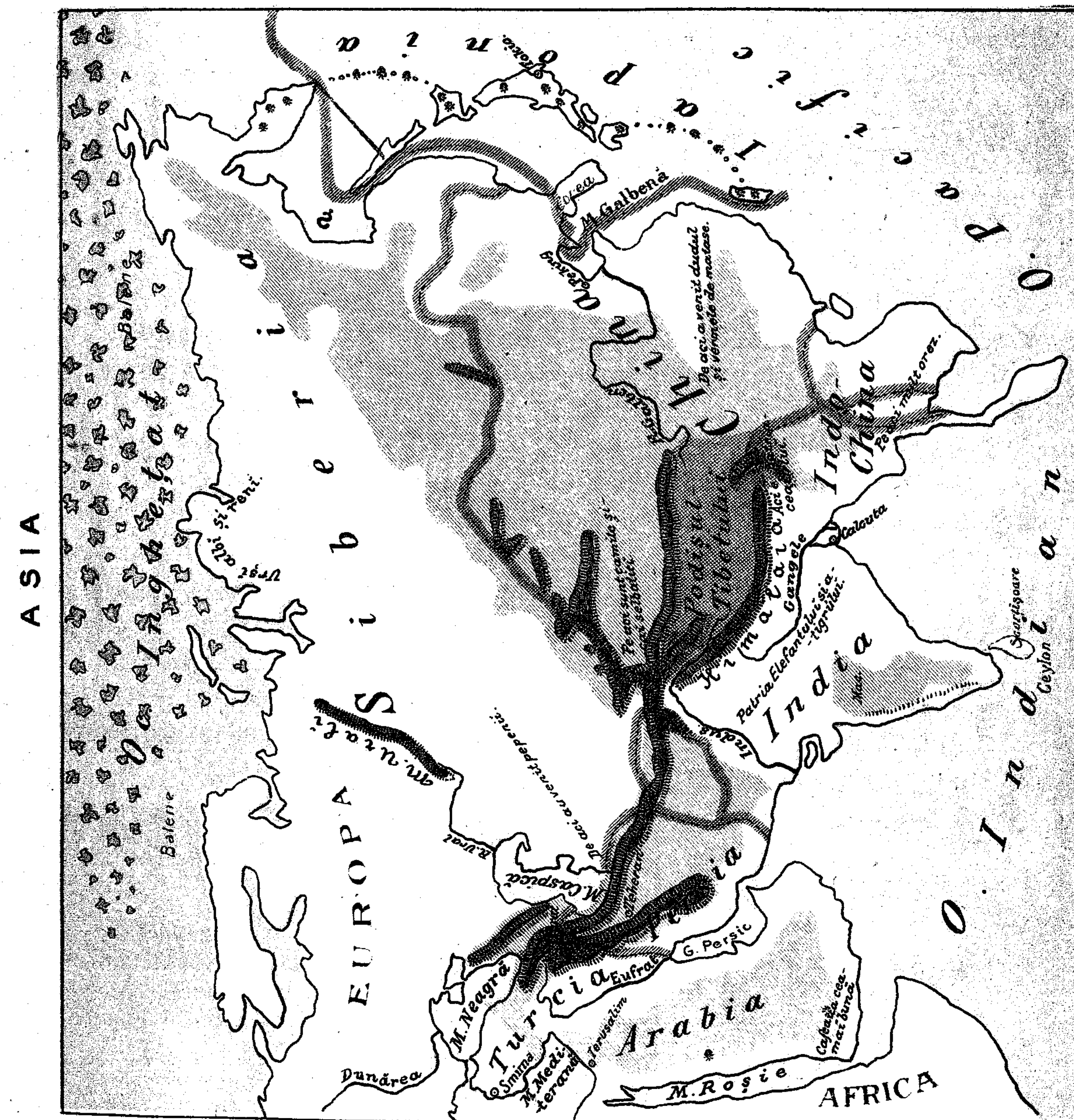
Cum trăesc locuitorii Asiei? Spre răsărit e mult *ceaiu* și *orez.* Pe acolo, boul trage la jug, dar nimeni nu-l taie pentru carne. Cu o fiertură de orez și cu un pahar de ceaiu, omul e îndestulat. Tot de acolo, din răsărit, ne-a venit *dudul* și *viermele de mătase.*

Chinezi (bând ceaiu).

Mai înainte vreme, în Europa, cămășile se făceau numai de cânepă și de in; abia mai târziu, un călător a adus într'un băț sământa de viermi de mătase din Asia, și de atunci au început a se întinde obiceiul pânzeturilor de mătase.

Spre răsărit și miază-zi se mai samănă mult *mac.* Din el se face un fel de otravă *(opium)* care pe acolo ține locul rachiului dela noi.

Tot din Asia au venit pe la noi: *pepenii, persicile, via, cireşii . . .*

Calul şi *cămila* sunt pe acolo şi azi sălbatice. *Bivolul* ne-a venit din mlaştinele calde al Indiei, unde e şi patria fiorosului *tigru* şi a înţeleptului *elefant*.

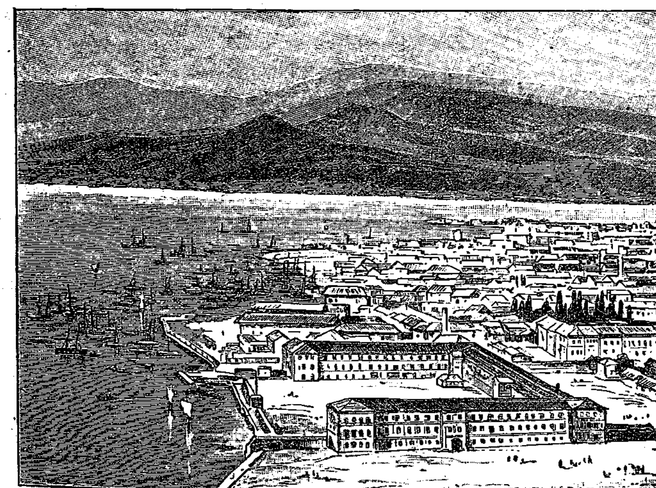
Tigru.

Dar, pe cât e de îmbelşugată Asia spre miază-zi şi răsărit, pe atâta e de săracă la miază-noapte. Pe acolo, zăpada abia se topeşte peste vară. *Urşii* sunt *albi*, iar omul ar pieri, dacă n'ar avea ajutorul blândului *ren*.

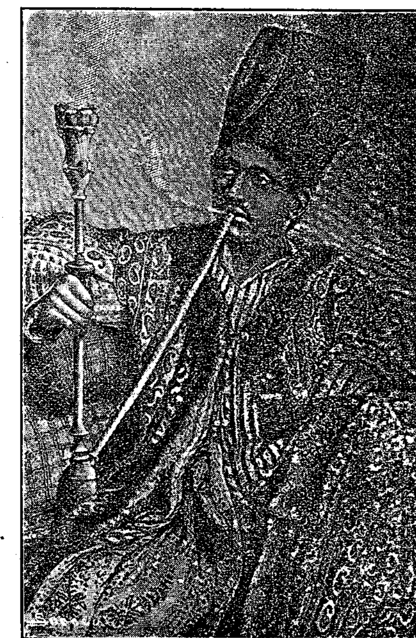
Statele Asiei

1. **Rusia** care cuprinde şesul din răsăritul Europei (adică aproape ½ din Europa) stăpâneşte şi *şesul* de miază-noapte al Asiei (iarăşi aproape ½ din Asia). Dintre ţările stăpânite de Ruşi în Asia e cunoscută în deosebi *Siberia*, ţară dintre Urali şi Pacific, unde în timpul iernei e frigul cel mai cumplit de pe pământ; în unele locuri îngheaţă şi apa din puţuri. — Anii aceştia, întinderea împărăţiei ruseşti din răsăritul Asiei a fost stavilită de Japonezi, un popor cu mult mai mic, dar foarte harnic şi viteaz. Atât pe apă cât şi pe uscat, oştirile Rusiei au fost sfărâmate de Japonezi, iar stăpânirea rusească a fost împinsă îndărăt de lângă Oc. Pacific.

2. **Turcia**. Ca şi ţarul Ruşilor, sultanul turcesc stăpâneşte o bună parte din Asia: până la Eufrat şi până la colţul de miază-

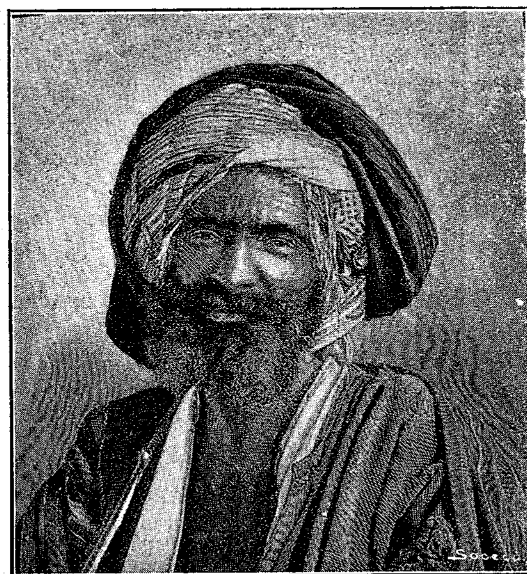

Smirna.

Un persian.

zi al Arabiei, de unde vine *cafeaua* cea mai scumpă din lume. In acest ţinut e cuprins şi *Ierusalimul,* unde e mormântul Domnului, şi *Smirna,* de unde ne vin smochine.

Turc din Asia.

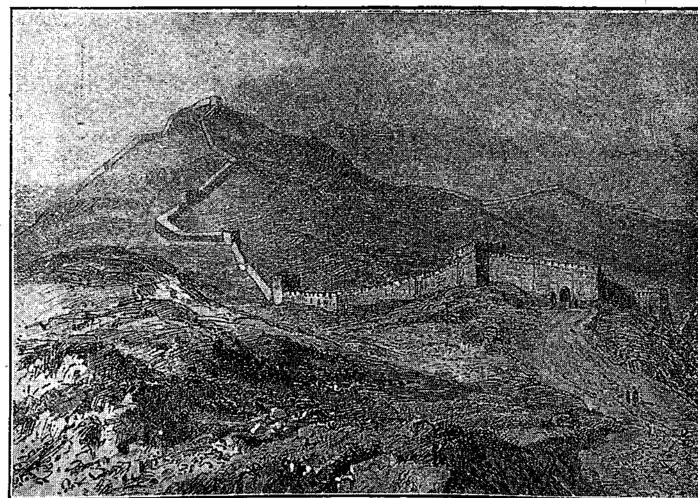
3. **Persia.** Intre pământul stăpânit de ţarul rusesc şi cel stăpânit de sultanul turcesc e ţara Persiei, mărginită la miază-noapte de *M. Caspică,* la miază-zi de golful *Persic* (botezat astfel după numele ţărei). Şahul (adecă domnul Persiei) stă la *Teheran.* Din ţara aceasta ne-au venit piersicile.

4. **India.** Mai spre răsărit e împărăţia Indiei, stăpânită de Englezi. Oraşul mai de seamă e marele port *Calcuta,* deunde ne vine mult *orez,* iar odinioară ne venea şi holera.

Indochina e stăpânită spre apus tot de Englezi, iar spre răsărit, de Francezi.

Indian.

5. **China.** Aproape un sfert din Asia e cuprins în minunata împărăţie a Chinei. — Chinezii singuri sunt cât toţi Europenii la un loc, dar ţara lor e slabă, căci multă vreme n'au voit să înveţe nimic dela alţii. Nu lăsau pe nici un străin să intre în ţara lor, ba chiar făcuse un zid uriaş spre miază-noapte, ca să o despartă de vecini. Europenii au venit însă pe corăbii, au bătut pe Chinezi acuma câţiva ani şi au făcut un drum defier, care răspunde aproape de *Pekin,* capitala Chinei. In curând se vor deştepta însă şi Chinezii.

Zidul chinezesc.

6. **Japonia.** Singura ţară cu oameni de neam galben, care nu s'a încăpăţânat, ci a învăţat de la Europeni meşteşugurile lor, e Japonia. Ea se întinde peste 3 lanţuri de insule (pare că ar fi nişte ghirlande atârnate de ţărmul Asiei). Capitala e la *Tokio.* Până acuma 50 de ani, nici Japonezii nu primeau pe străini în ţara lor. De atunci însă au lucrat cu mare sârguinţă, iar acuma au minunat lumea în răsboiul cu Rusia, în urma căruia a pus stăpânire pe peninsula *Corea* şi pe jumătate din insula cea lungă din spre miază-noapte.

Din hartă se vede că, afară de China şi de Japonia, mai tot pământul Asiei a fost împărţit de Europeni, ca şi cum ar fi fost o moşie fără stăpân.

Africa

1. **Hotarele.** La apus e învăluită tot de *Oc. Atlantic* ca şi Europa; la răsărit e *Oc. Indian.* Odată, spre răsărit, Africa erà legată cu Asia, dar uscatul s'a crăpat şi s'a născut astfel *M. Roşie* care seamănă cu un şanţ uriaş între Africa şi Arabia. Rămăsese numai un istm subţire, care a fost tăiat de curând prin canalul dela *Suez.*

Spre miază-noapte e mărginită de marea bine închisă a *Mediteranei.* La *Gibraltar,* ţărmurile sunt aşà de aproape, încât din Europa zăreşti albind casele de pe ţărmul african.

2. **Ţărmurile.** Africa nu e crestată ca Europa şi Asia. Numai spre răsărit are un fel de peninsulă, — pare că ar fi un *nas de rinocer.* Nici insule n'are multe. *Madagaskar* e cea mai mare.

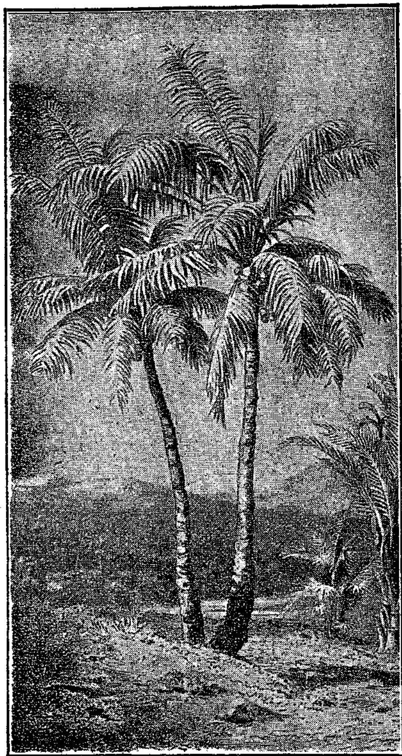
3. **Infăţişarea pământului.** Pe ţărmul de miază-noapte sunt munţii *Atlas* (un fel de prelungire a Apeninilor peste mare), iar încolo, mai tot continentul african e un *podiş.* Corăbierul, care se coborâră pe mal, trebue să sue mult, până intră în acest continent.

Multă vreme, oamenii din Asia şi Europa n'au cunoscut din Africa de cât marginea de lângă Mediterana, de oarece tocmai în partea de miază-noapte e o pustie mare, *Sahara,* unde poţi merge luni de zile, fără să găseşti un isvor.— N'a fost chip ca drumeţii să treacă peste această pustie, până n'au adus *cămile* din Asia.

4. **Apele.** Pe cât e de mare seceta în Sahara, pe atâta plouă de mult la mijlocul Africei. Plouă aproape în fiecare zi. Din miile de pârae şi râuri se face acolo un fluviu uriaş, *Congo,* care îndulceşte apa oceanului până departe de ţărm.

Nilul iese dintr'un mare lac hrănit tot de ploile acelea bogate şi apoi se varsă în Mediterana, după ce a mers mult în lungul Mărei Roşii.

Niger are chip de arc, ca şi Congo. — Toate râurile Africei se aseamănă într'o privinţă: pământul fiind un podiş, apele cad din treaptă în treaptă şi fac *cascade.* De aceea, corăbiile nu se pot sui mult pe gura râurilor, cum se suie bunăoară pe Dunăre până în inima Europei şi astfel, *multă vreme, Africa a rămas sălbatecă şi necunoscută de călători.*

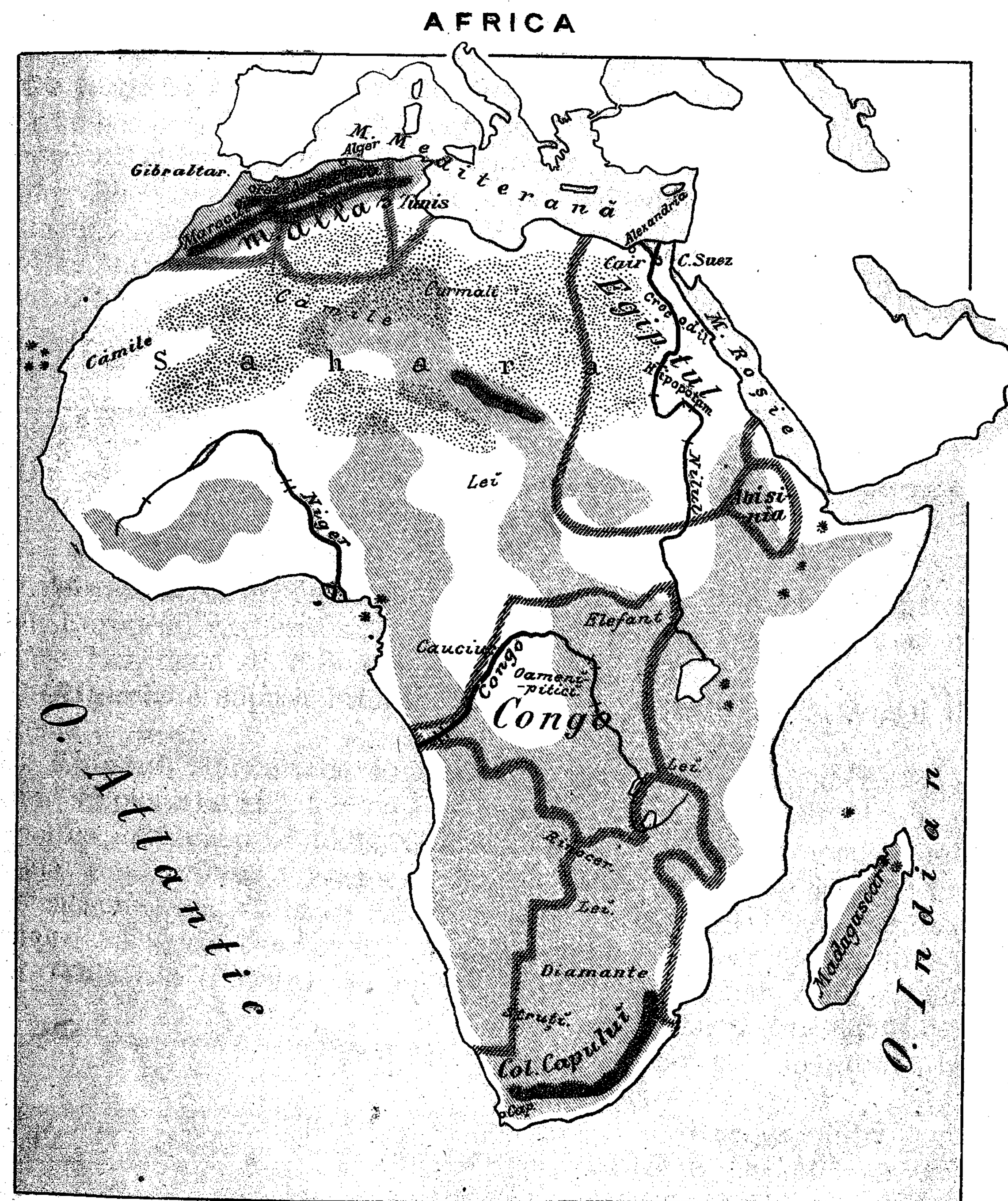
Colibe în Africa. (Un Negru în luntre).

Curmal.

5. **Locuitorii.** Ca și Asia, Africa are un soiu deosebit de oameni, pe *Negri*. Pielea e *neagră* ca cărbunele; *părul creț* ca la miel, iar *buzele* foarte *groase*. Unii sunt înalți, alții sunt *pitici* (abia ca copii de 10—12 ani)

Un Negru.

Un lac în Africa.

şi trăesc în colibe mici, ascunse în frunzişul copacilor. — Oamenii galbeni ai Asiei au ajuns ca deşteptăciune pe cei albi; cei de rasă *neagră*, din contra au rămas până azi sălbateci. Unii din ei *mănâncă, întocmai ca şi fiarele, carne de om.*

Ce bogăţii are Africa? In pustie cresc *curmali*, nişte pomi, care rabdă la secetă, numai să aibă ceva apă la rădăcină. Dacă plouă, le merge rău. Tot pe acolo e binecuvântata *cămilă*, care ţine loc de cal (călărie), de vacă (lapte, carne) şi de oae (lână). Nici cămilei nu-i place ploaea.

In mijloc, unde plouă mult, sunt *păduri uriaşe*, în care rătăcesc: *elefantul* (un soiu, care nu se poate îmblânzi la cel din Asia, ci e vânat pentru colţii lui), *rinocerul, hipopotamul* şi *crocodilul*, o şopârlă groaznică, trăind în apă ca şi hipopotanul şi putând înghiţi un om din douătrei îmbucături, — cum ar înghiţi un vierme. In sfârşit, pe la marginea pădurei din mijloc, trăiesc *girafe, zebre, lei* şi *struţi*, un fel de pasări care nu sboară, dar fug mai iute decât calul.

Din Africa ne-a venit un singur dobitoc mai de seamă *măgarul*.

Statele

1. **Maroco** stă în faţa Spaniei. Locuitorii se ţin de aceiaşi lege ca şi Turcii. Europenii râvnesc să pună mâna pe Maroc. — Oraşul mai de seamă e *Fez*, unde stă Sultanul acestei ţări.

2. **Algeria** e supusă Franţiei, stăpâna ei de peste mare. Oraşul de căpetenie e *Alger*.

3. **Egiptul**, stăpânit de Englezi, e o ţară, care se întinde pe valea Nilului. Nu plouă cu anii, iar semănături se fac numai pe mal, cât ajunge revărsarea apei, când se umflă Nilul. — Capitala e la *Cair*. Portul cel mai însemnat e *Alexandria* (întemeiat de Alexandru Macedon, despre care povestea spune, că s'a bătut cu Piticii şi cu Furnicile). De când corăbiile trec spre Asia prin canalul dela Suez, Alexandria înfloreşte mereu.

4. **Abisinia** e o ţară aşezată pe un podiş foarte înalt (e ca o cetate uriaşă la poarta M. Roşii). *Negusul* (= împăratul) Abisiniei e liber.

Hamali ducând mărfuri dela ţărm înăuntrul Africei.

5. **Congo**, în mijlocul Africei, e un stat liber, care are drept rege pe regele Belgiei. — Afară de Congo, Abisinia şi Maroc, toată Africa e în mânele Europenilor, care au luat în stăpânire până şi

nisipurile pustiei. Cei cari au luat partea cea mai bună sunt Englezii. **Colonia Capului,** adicăcolţul de miază-zi, e în mânele lor, iar acuma fac un drum de fier, ca să lege *Capul* cu *Egiptul* şi să pună astfel stăpânire peste mijlocul continentului.

De altfel, Africa n'are acelaş preţ ca Asia: *pământul* e mai sterp, *oamenii* sunt mai sălbateci iar *râurile* sunt rele pentru plutirea corabiilor, iar mărfurile sunt duse de obiceiu cu *hamali.*

Australia şi Oceania

1. **Hotarele.** Australia, continentul cel mai mic, e împrejurată de apele *Oc. Pacific* la răsărit şi de ale *Oc. Indian* la apus, iar la miază-zi priveşte spre *Oc. Ingheţat-antarctic.*

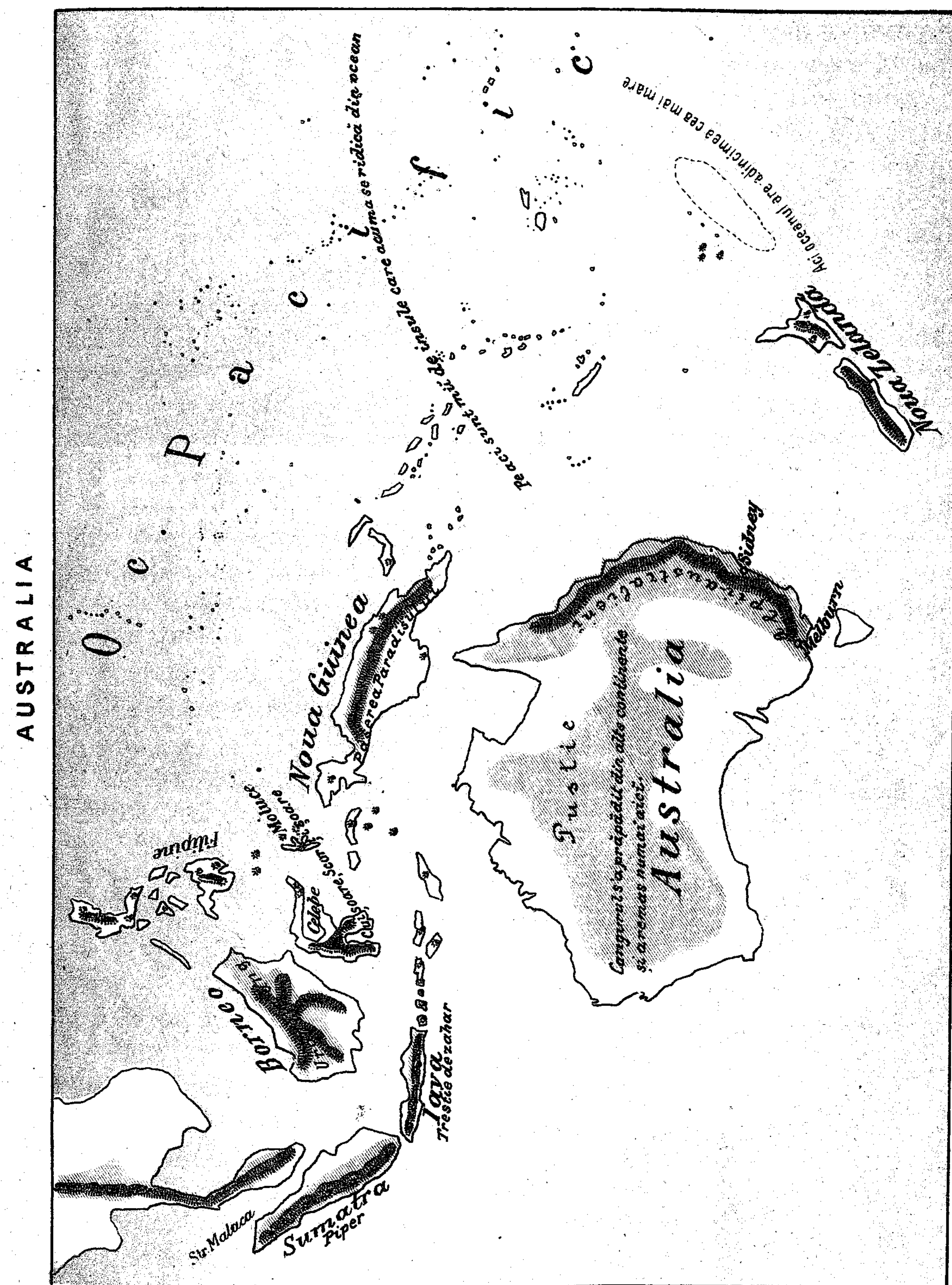
Australian.

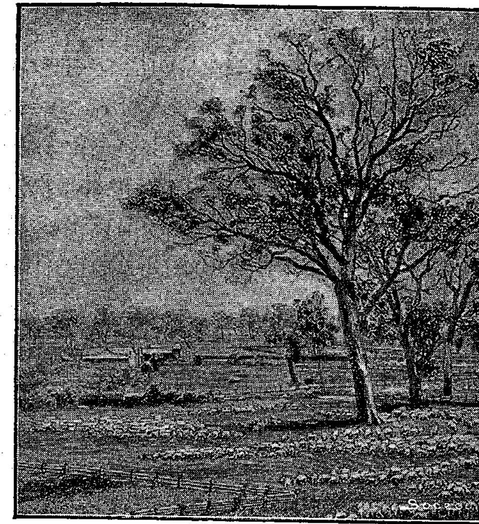
2. **Ţărmurile** sale şi întreaga făptură a continetului are oarecare asemănare cu Africa: mai toată e un *podiş* cu puţine crestături pe margine şi are un *munte* pe ţărmul dela răsărit; la mijloc e o mare pustie în felul Saharei.

3. **Locuitorii** vechi ai continentului erau la fel cu *Negrii* din Africa, dar mai sălbateci. Africanii aveau arcuri; Australienii n'aveau nici atâta.

Sărăcia Continentului. Pe când Europa, Asia şi Africa se ţin strâns una de alta şi au putut să-şi împrumute plantele şi animalele de folos, Australia, fiind mai la o parte, a rămas mai oropsită. E drept că e o punte de insule între Asia şi Australia. Dela strâmtoarea *Malaca* se întinde lunga insulă a *Sumatrei,* apoi vine la rând *Iava* şi un şir întreg de insule. Elefantul, coborît din Asia, a ajuns până în Sumatra,

Turme în Australia.

mai departe n'a putut trece; *tigrul* a ajuns până în *Iava*... Dar tocmai animalele de folos n'au putut trece în Australia; și astfel, singurul dobitoc, pe care l'a avut omul la îndemână acolo, a fost *cânele* și *cangurul* (un animal neisprăvit, care fată puii înainte de vreme și apoi îi ține la sân într'o pungă, până ce cresc mari).

Până acum vre-o 100 de ani, Australia erà sălbatecă. Europenii știind'o săracă nu fuseseră ademeniți să se așeze în ea. Numai Englezii trimiteau acolo pe hoți, ca să-i depărteze de lume. Pe încetul însă, urmașii hoților au început să crească vite aduse din alte continente. *Camila* care nu putuse trece peste mareau adus-o pe corăbii în pustiile Australiei; în șesurile cu iarbă au adus: *oaia, calul, vaca*, etc. și azi, continentul acesta stăpânit de Englezi e ca și țările cele mai înflorite din Europa. Acolo sunt *cirezile cele mai mari de vite din toată lumea*. În locul unde erau sate de hoți, s'a ridicat *Sidney* și *Melburn*, orașe mari ca Roma, Madrid și altele din Europa. Fabricile Europei lucrează *lâna* adusădin Australia, ba chiar *carnea* vine în vapoare cu ghiață tocmai la Londra și în alte porturi ale Europei.—O dovadă că *«omul sfințește locul»*.

Mai spre răsărit e *Noua-Zelanda*, tot așà de înfloritoare.

*

Locuitor din Oceania.

Afară de lanțul de insule dintre Asia și Australia mai sunt alături și câteva insule foarte mari: *Borneo*, în pădurile căreia trăește *Urang-Utangi*; *Celebe* cu chip de K și *Moluce* (tot ca un k) de unde ne vin *cuișoare* și *scorțișoare*, și unde sunt oameni așà de sălbateci, încât nu știu ce e focul; *Noua-Guinea*, insula cea mai mare de pe pământ, unde e frumoasa *pasere a paradisului*.

În sfârșit, spre răsărit, în largul oceanului, sunt o sumedenie de insule, unele abia eșite acuma în

fața mărei. Ținutul acestor insule împrăștiate în marele ocean Pacific se mai numește și *Oceania*.

Malaez.

Locuitorii celor mai multe insule sunt veniți pe luntri dinspre Asia și se aseamănă cu *oamenii galbeni*. Pelea lor bate în *măsliniu*. Rasa aceasta se numește *malaesă*. — Se înțelege că pe aceste insule n'au putut trece decât animale mărunte: *Cânele*, *capra*, *porcul* și ceva *paseri*, iar omul trăește mai mult din *pescărie* și din nucile unui copac *(palmierul cu nuci)*, pe care valurile mării l'a sămănat peste tot[1]. De aceea, la vreme de foamete, ostrovenii aceștia se mănâncă unii pe alții ca și Negri și Australieni.

America

Hotarele. America stă singuratecă între apele *Oc. Pacific* și *Atlantic*, întinzându-se dela *Oc. Inghețat-Arctic* până la cel *Antarctic*. — Pe la miază-noapte, apa e veșnic înghețată ca și în Asia; de aceea nici pe aci n'a putut trece nici *o corabie, de când e lumea*.

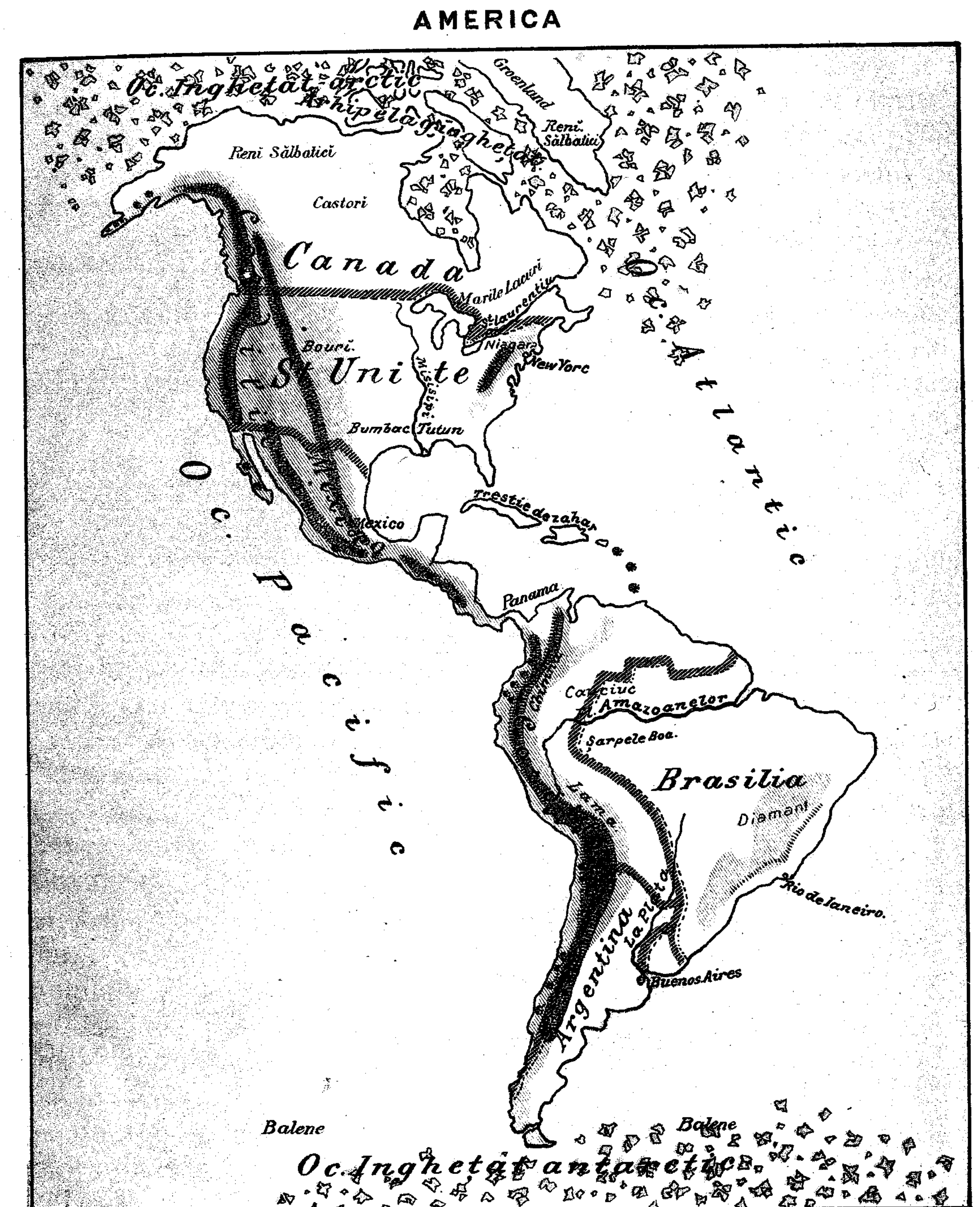
Din fericire, spre Oc. Antartic, America se sfârșește ca o pană ascuțită; ghețurile nu se prind de uscat, așă că pot corăbiile trece măcar pe acolo din Pacific în Atlantic. — Dar norocul cel mai mare pentru America e curmătura dela mijloc (ca la o vespe). Istmul acesta, *Panama*, a început a fi tăiat și, în curând, corăbierii vor putea trece dintr'un Ocean în altul, fără să mai înconjoare pe la capătul acestui lung continent.

2. **Infățișarea pământului.** America dela Nord și cea dela Sud se aseamănă, pare că ar fi două surori. Amândouă se subțiază spre miază-zi; amândouă au pe țărmul Pacificului un lanț de *munți* înalți aproape cât Himalaia, cari se numesc *Cordilieri;* amândouă au la mijloc *șes*, iar spre răsărit alți *munți* mai mici.

3. **Apele**. În șesurile din mijloc, apele se adună și fac fluvii uriașe: Fluviul *Amazoanelor* e cel mai mare din lume. Locuitorii de pe malul lui, (de neam Portughez) îi zic: *mar dolce*, adecă «mare de apă dulce», căci luntrașul abia îi mai zărește malurile.

[1]) Nucile acestea aduse de valuri, din insulă în insulă, prinzând rădăcini pe țărm, au făcut păduri întregi; așă că insulele sunt ca niște grădini, cari es din apă mereu, și se samănă singure înainte de sosirea omului spre a le locuì.

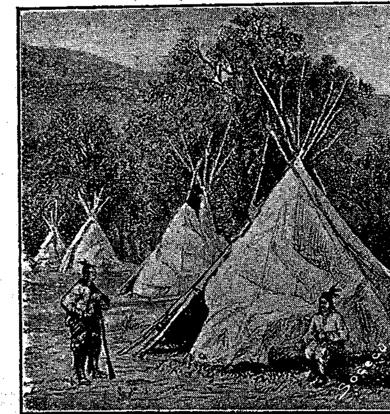
AMERICA

Mississipi stă să se ia la întrecere cu fluviul Amazoanelor.

St. Laurenţiu scoate apa din lacurile cele mai mari de pe faţa pământului. — Într'un loc, apa cade dintr'un lac în altul, ca din vârful unui turn foarte mare şi face vestita cascadă a *Niagarei*, cea mai cunoscută din lume.

1. **Locuitorii** Americei sunt *gălbui*, (cam în felul aramei curate), prin urmare se aseamănă întru câtva cu oamenii galbeni din Asia. Unii din băstinaşii Americei aveau obiceiul de a'şi vopsì pielea cu un fel de lut roşu, de unde le-a eşit şi numele de *Piei-Roşii*.

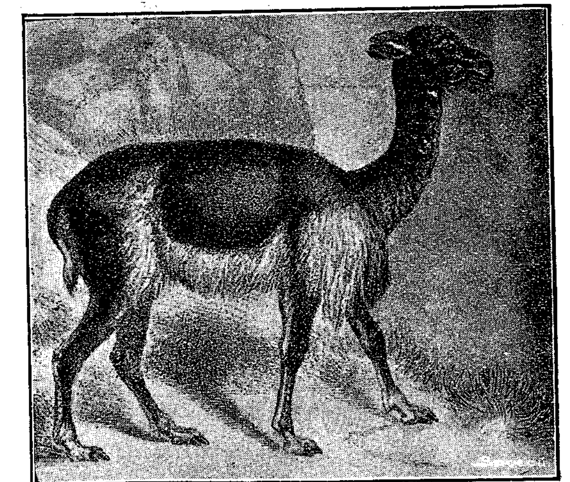

Corturi ale Piellor-Roşii.

Până pe vremea lui Ştefan-cel-Mare, Europenii nu ştiau nimic despre America. Se credea că dela ţărmul apusan al Europei şi până la ţărmul de răsărit al Asiei e un singur Ocean. Un corăbier îndrăsneţ, **Columb**, şi-a pus în minte să treacă acest Ocean; şi tot plutind spre apus, în loc de a ajunge în Asia, a dat de *America*. Locuitorii i-au eşit înainte, cum erau, cu pieile goale şi i-au căzut în genunchi crezând că Columb e însuşi Dumnezeu.

Indată ce au aflat Europenii că mai e un continent (adecă o *lume nouă*), au pornit într'acolo să o ia în stăpânire. *Spaniolii* şi *Portughezii* au pus mâna pe America dela Sud şi dela mijloc; *Englezii*, ceva mai târziu, s'au răvărsat peste America dela miază-noapte; aşà că, tot pământul din lumea nouă a căzut în mâna noilor veniţi. — Pieile Roşii s'au împuţinat mereu, iar în unele locuri li s'a stins sămânţa.

Avuţia. America n'a putut împrumutà (ca Africa şi Europa) multe animale şi plante din Asia. In loc de elefant, America are *tapirul* (mai mult o arătare de elefant); în loc de tigrul din India, care iea un om în gură, cum ea pisica un şoarice, America are *jaguarul*, un tigru mai mic; în loc de leul cel falnic încomat al Africei, America are *puma*, un leu fără coamă, cam de seama unui

Lama.

lup; în loc de urang-tang, care abia moare de un glonț și sparge cu măselele țava puștei, lumea nouă are *maimuțe mici* și cu *ocoadă*, de care se slujesc pentru a se agăță de rămuri.

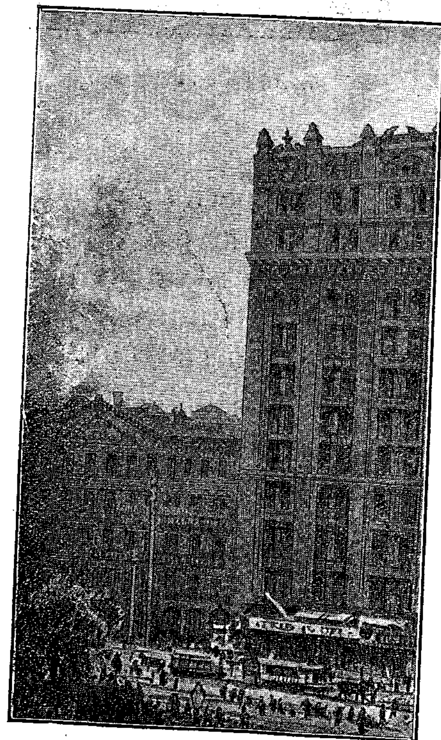
Din vitele cu care se ajută omul, America n'avea mai nimic. *Calul* fusese odată, dar îi pierise sămânța și a trebuit să fie adus din Europa. *Vaci* n'aveau. Pe șesurile întinse ale Americei, rătăceau cirezi de *zimbri*, dar n'a fost chip nici până azi să fie îmblânziți. De aceea a trebuit să se aducă tot din Europa *vacile, oile* și *caprele*, care sunt dobitoacele cele mai de folos omului. — Nici cămila nu erà. Americanii aveau *lama*, mai mică și mult mai slabă decât cămila.

In schimb ne-a dat și America cevà: din coaja unui copac american se scoate *chinina*, leacul frigurilor; de acolo au venit *cartofii, porumbul* și buruiana *tutunului*, cu care unii oameni se otrăvesc pe încetul, făcându-și fum pe la nas și prin gură, — un obiceiu, pe care nu-l mai are nici o vietate pe fața pământului.

In America se mai seamănă și mult *bumbac* și o trestie dulce, din care se scoate *zahărul*.

Culesul bumbacului.

Casă în New-York.

Statele. America dela Nord e împărțită aproape în 2 jumătăți printr'o linie, care merge drept dela răsărit spre apus. Spre nord de această linie e *Canada*, o țară stăpânită de Englezi; spre miază-zi sunt mai multe state întovărășite la un loc, din care pricină țărei acesteia i se zice Republica *Statelor-Unite*. Locuitorii vorbesc mai toți englezește. Orașul cel mai mare e *New-York*.

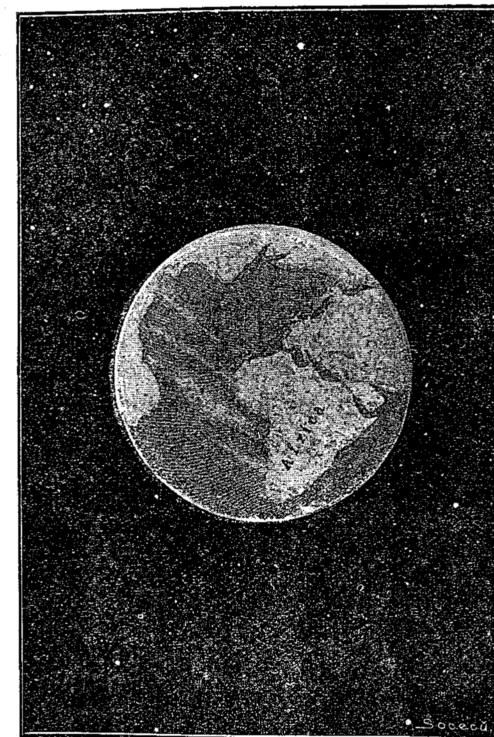

Vedere din New-York.

Mai spre miază-zi e republica *Mexico* (cap. Mexico), o țară unde se vorbește spaniolește; iar în America dela Sud sunt numai 2 state mai mari: *Brasilia* cu capitala *Rio-de-Janeiro* (de nude vine multă cafea și unde se vorbește limba portugheză) și *Argentina* (cap. *Buenos-Aires*) o țară unde se vorbește spaniolește, ceeace ce aduce aminte și azi că Spaniolii au fost descoperitorii și stăpânii cei dintâi ai Americei. — In toată America nu e nici un rege ori împărat; toate țările sunt *republici* ca Elveția, adecă aleg un president pe câțiva ani.

*

Forma pământului

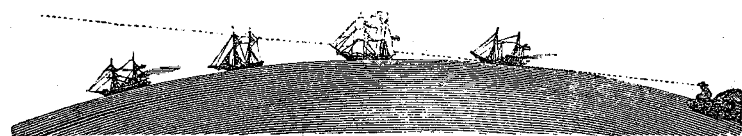
Pământul privit din lună.

Continentele toate și apele ce le împresoară fac împreună *pământul*.

Până acum am văzut ce chip are fiecare continent și fiecare ocean. Dar *pământul întreg* ce chip are? — Oamenii fără învățătură credeau — și mai cred și azi — că fața pământului e lată ca o masă la ale cărei margini nu mai poate ajunge nimeni. S'a dovedit însă, că părerea aceasta e greșită. Dacă s'ar suì cineva, să zicem spre lună, și s'ar uità îndărăt, pământul i s'ar părea rotund ca un glob de lampă (întocmai cum vedem și noi luna).

Un corăbier *(Magellan)* și-a pus de gând să meargă mereu înainte, să vadă unde va ajunge. Acel corăbier a plecat din Spania spre *apus*; a trecut

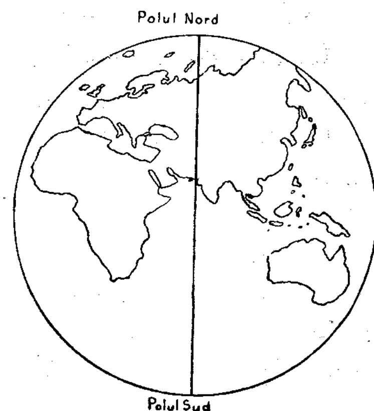
peste Atlantic, a înconjurat America pe la capătul de Sud și a trecut în curmeziș *Oc. Pacific*, pe care l'a și botezat zicându-i «pașnic», fiindcă corabia lui n'a fost bântuită de nici o furtună. In sfârșit, a ajuns în niște ostroave lângă Asia, unde un sălbatec l'a lovit cu săgeata și l'a ucis. Tovarășii săi însă au pornit mai departe; au străbătut și *Oceanul Indian*, au înconjurat Africa pe la Sud și s'au întors earăși în Spania venind însă dinspre *răsărit*, după ce rătăciseră, ca vai de ei, pe niște mări, pe unde nici un European nu mai umblase. — Asta s'a întâmplat cu puțin timp după moartea lui Ștefan-cel-Mare; atunci au văzut oamenii pentru întâieașidată, că pământul e rotund.

Azi, cu corăbiile care merg mult mai iute ca acum 400 de ani, și cu trenurile, poate oricine să dea ocol pământului în două, trei luni.

Anul trecut a fost răsboiu între Japonia și Rusia. Japonia e pe fața pământului în potriva noastră (oarecum în dosul pământului), iar Rușii au trimis corăbiile lor tocmai acolo, că să se bată cu ale Japonezilor.

De altfel te poți încredința ușor că pământul e rotund. Când pleacă o corabie dela țărmul mărei, dela o vreme, trupul ei pare că se cufundă în apă și vezi numai steagul. Când se apropie, de asemenea, zărești întâi steagul, care e subțire, nu trupul gros al corăbiei. Asta e o dovadă că pântecele corabiei stă încă ascuns după rotunzimea pământului; altfel l'ai vedea pe el, căci e mai gros.

Pe șes e acelaș lucru: de departe zărești întâiu pălăria călărețului, care se apropie, nu calul, cu toate că aceste e mult mai mare; iar când se depărtează, piere din vedere întâiu calul, apoi călărețul. — Dovadă că chiar unde e șes foarte neted, fața pământului e boltită ca a unei ghiulele.

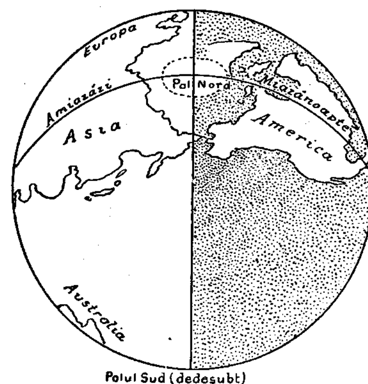
Pământul însă nu e cu desăvârșire rotund, ci e turtit în două locuri (cum e mărul turtit la creastă și la codiță). Cele două capete, unde pământul e turtit se numesc *poli*.

(Cum nu cade cineva jos, când înconjoară pământul? — După cum ceara roșie frecată atrage bucățelele de hârtie și le ține lipite de ea, de asemenea și pământul trage spre dânsul tot ce e pe fața sa: pietre, oameni, apa... Noi oamenii umblăm în jurul pământului, cum umblă furnicile în jurul unui pepene).

Mișcările pământului. Pământul se mișcă, întocmai ca și cum

s'ar învârtì în jurul unei osii, ce ar trece prin cei doi poli [1]). Această mișcare se poate dovedì ușor. — Când fuge calul și cazi jos, totdeauna ești aruncat înainte, căci într'acolo, îți face vânt calul. Tot așà se întâmplă, când cazi din tren sau din trăsură: cazi înainte.

Când din tren vrei să țintești un stâlp de telegraf, nu nimerești. Piatra e aruncată înainte de iuțeala trenului.

Acuma, dacă dai drumul unei pietre din vârful unei clopotniței foarte înalte, piatra, în loc să cază lângă zid, cade ceva mai spre *răsărit!* Dovadă că învârtirea pământului a repezit'o într'acolo, cum e repezit cel ce cade din trăsură, în partea încotro merge trăsura.

Ziua și noaptea. O învârtire deplină a pământului în jurul osiei (închipuite) ține 24 de ore; jumătatea care e spre soare, primește lumina, iar cei ce stau pe acolo zic că e *ziuă;* cei ce au scăpătat din vederea soarelui nu mai au lumină; ei zic că soarele a apus și începe *noaptea.* — (Invârtește un măr în fața unei lumânări și vei vedea că o jumătate e mereu în lumină, iar alta în umbră).

Japonezii fiind pe fața cea l'altă a pământnlni, pe când în Rusia și pe la noi era noapte, pe acolo erà lumină, iar soldații se încăerau la luptă.

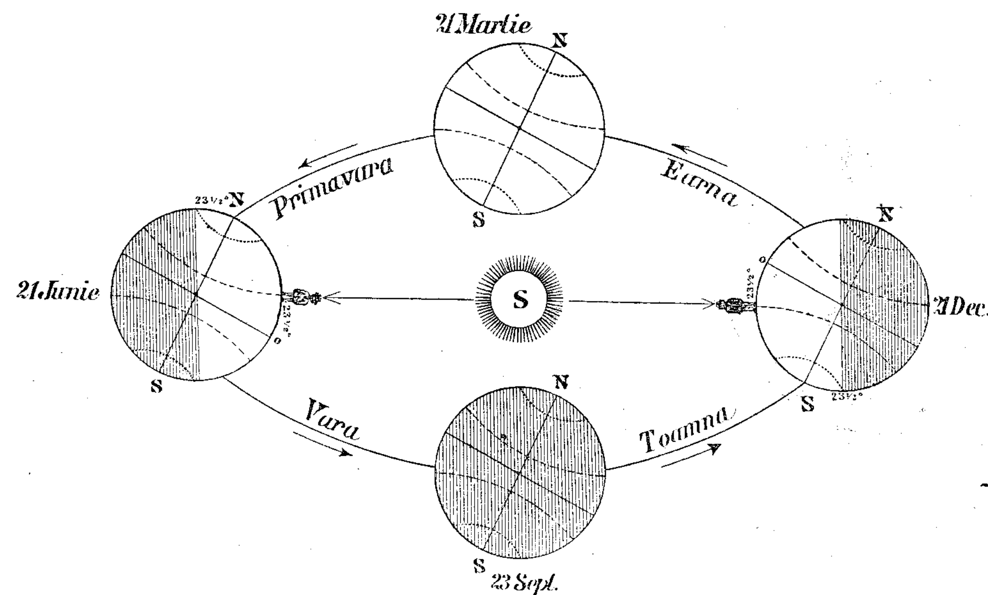
Luna și Stelele. Din fericire, chiar când am trecut de fața soarelui, tot mai avem lumină, dela *lună.*

Ca un soare fără de raze, luna ne trimite o lumină, mai slabă, împrumutată tot dela *soare* (ca și cum ar fi o oglindă, așezată sus în cer, să arunce și după asfințit lumina soarelui spre noi [2])—Afară de lună, mai primim lumină și dela stele, care sunt niște sori așà de dăpărtați, încât deabia se mai zăresc. Ele sunt multe ca frunza și ca iarba; — dacă ai trăì sute de ani și ai merge ca glonțul de repede, și tot n'ai ajunge până la stele. De aceia se și par așà de mici!

Anul. In 24 de ceasuri, pământul se învârtește odată deplin și avem o zi și o noapte. Dar învârtindu-se împrejurul său, el nu stă pe loc, ci se mută pe încetul, ca o *sfârlează*; așà că, după 365 de învârtituri depline în

[1]) Infinge o sârmă într'un măr, ca să treacă prin creasta și codiță.
[2]) Spunându-se elevilor că soarele e mult mai mare decât pământul (cum ar fi un glob de un metru față de o cireașă), iar luna mult mai mică decât pământul, se poate explică lesne, cum luna face în timpul nopței slujba unei oglinzi, care ne trimite razele soarelui. — Pune o lampă în fața unui elev; lumina lămpei să cadă și pe o oglindă, care să o svârle apoi în spatele elevului, adecă pe partea sa umbrită.

jurul osiei, adecă după un an, el face un mare ocol împrejurul soarelui. Și fiindcă stă mereu plecat în aceiași parte, pământul arată spre soare când un pol, când pe celălalt. Dacă am zice bunăoară, că polul nord e partea de sus sau «capul pământului», *vara*, pământul e plecat cu capul înainte spre soare. Atunci ne e cald, zilele sunt mai mari.

După o jumătate de an, când a împlinit jumătate de ocol, pământul vine cu partea de jos spre soare, iar cu «capul» în umbră. Atunci, pe la noi, nopțile sunt mari, e frig, și zicem că avem *iarnă*.

Numai când trecem dela frig la cald, adecă *primăvara*, sau când trecem dela cald la frig, adecă *toamna*, pământul arată dintr'odată amândoi polii la soare, iar zilele sunt deopotrivă cu nopțile și spre un pol și spre celalt. — Cele 365 de zile (cât ține ocolul împrejurul soarelui) sau *anul*, se împart așa dar în 4 părți: vara, toamna, iarna și primăvara. Ele se numesc *anotimpuri* (= timpuri ale anului) [1].

III

Țările Românești

Poate să călătorească cineva în lung și în lat pământul; poate să vază toate mările, toate țările și, la urma urmei, tot țara sa e mai dragă fiecăruia, fiindcă acolo aude *graiul*, pe care îl înțelege din pruncie; găsește *portul*

[1]) Aceste noțiuni trebuesc explicate numai decât cu ajutorul globului, purtat prin clasă în fața unei lumânări.—Dacă e o cameră întuncată, e și mai bine.

pe care l'a purtat de mic copil; *cimitirile*, unde sunt îngropați părinții săi; *bisericile*, unde se odihnesc de sute de ani *domnii* și *strămoșii* viteji, care au stat împotriva liftelor străine și au apărat cu viața lor pământul țărei.

Pentru noi, Românii, vatra neamului a fost podișul Transilvaniei, unde ne-a adus Traian și de unde bătrânii noștri s'au resfirat împrejur, peste *munți*, *dealuri* și *șesuri* până spre Tissa, Nistru și Mare. Ținutul acesta al Europei, unde se aude și azi limba românească, e *patria Românilor*.

Acest ținut e împărțit în mai multe țări.

I. Regatul României

Hotarele. Spre apus și miază-noapte, regatul e împrejmuit cu munți. Dela *Porțile-de-Fer* (unde Dunărea a ferăstruit muntele până în temelie) și până la *Predeal*, hotarul se ține cam pe culmea munților. De aci însă și până la *Pietrele Roșii*, hotarul ne este neprielnic: Buzăul, Trotușul, Bistrița și alte ape mai mici au izvoarele lor dincolo de graniță;—ceeace înseamnă că vecinii au trecut munții și au împins hotarul spre noi.

Dela Pietrele Roșii până în *Prut*, granița e o linie frântă, căci acuma 100 și ceva de ani, străinii (Austriacii) au rupt o parte din țara noastră (Bucovina) și au așezat hotarul, cum le-a plăcut lor.

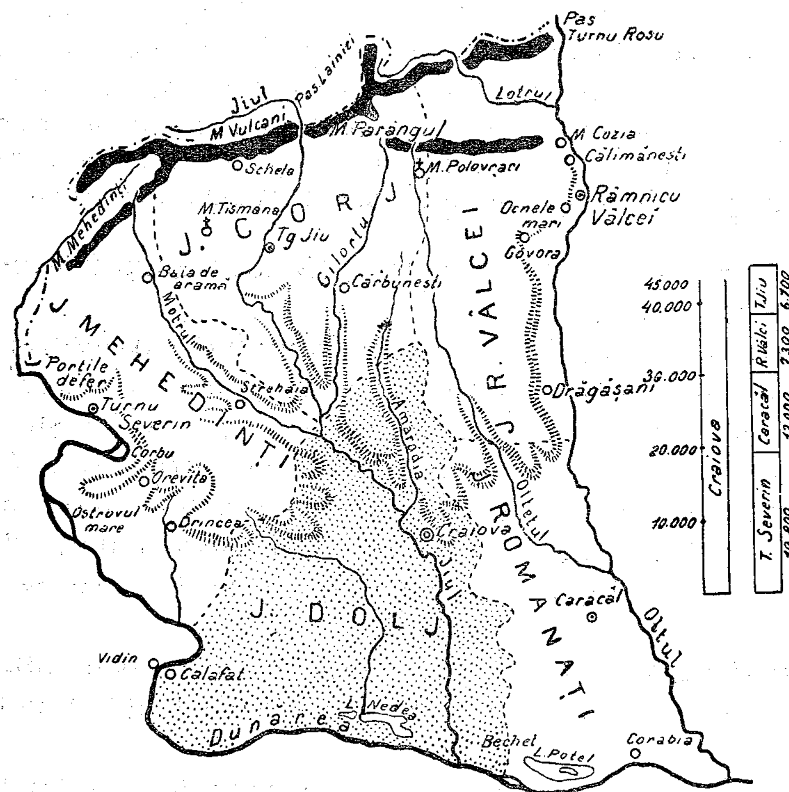
In sfârșit, spre răsărit, e și mai rău. Nici nu e o sută de ani, de când Rușii au mutat hotarul din Nistru în Prut, rupând cu deasila jumătate din pământul țărei. — Numai spre miază-zi, granița e mai hotărîtă. Dela Porțile-de-Fer până la *Silistra*, hotarul e apa *Dunărei* care ne desparte de Sârbi și de Bulgari; iar dela Silistra până în *Mare* e o linie iarăși frântă.

Insă hotarul cel mai tare al unei țări în timp de răsboiu e în *armata* sa, căci și munții, și apele trebuesc apărate de năvălirea dușmanilor; iar în timp de pace, singura graniță tare a unui neam e *mulțimea locuitorilor*, căci unde e lume destulă și multe brațe pentru muncă, străinul nu poate veni, neavând chip să-și agonisească hrana.

Tot pământul regatului se împarte în mai multe ținuturi: *România din dreapta Oltului*; *dintre Olt și Milcov*; *dintre munți și Prut*; și *România de peste Dunăre.*

A. **România din dreapta Oltului** e cuprinsă între *munții Olt* și *Dunăre.*

Hotare. *Munții Mehedinți*, ai *Vulcanului*, ai *Parângului* și ai *Lotrului* apără acest ținut în spre miază-noapte și apus. *Dunărea*, cum intră în țară, curge tot mai spre miază-zi, bătând în malul sârbesc și apoi în cel bulgăresc, până ce mai în jos de *Corabia* îi ese înainte *Oltul* care coboară din munți, aproape drept spre miază-zi.

Pământul se pleacă ușor spre Dunăre; și, cum se pleacă pământul, așà curg și *râurile*. Afară de *Olteț* (care pornește spre fratele său mai mare Oltul), mai toate apele din această parte a țărei se adună în albia *Jiului*, care culege la sine: pe *Gilort*, *Motru*, *Amaradia* și o mulțime de pâraiașe ducându-le spre Dunăre.

In șes, unde pământul e neted, apele se scurg cu greu, și de aceea se fac și câteva lacuri mai mari: *Nedea* și *Potelu.*

Județele. Partea aceasta a țărei e împărțită în 5 județe:

Mehedinți (cap. Turnu-Severin); *Gorj* (cap. T.-Jiu); *Vâlcea* (cap. Râmnicul-Vâlcei); *Romanați* (cap. Caracal) și *Dolj* (cap. Craiova).

Odinioară, tot ținutul din dreapta Oltului avea mai marele său, care se chema *ban*, și care stà la Craiova. — Mihai-Viteazul fusese ban al Craiovei înainte de a ajunge domn al țărei.

Locuitorii din această parte a țărei sunt oameni harnici și aprigi la negoț. De mici copii, unii pleacă spre București și în alte orașe, unde

fac negustorie. In orașele din dreapta Oltului sunt cei *mai puțin streini*, căci pe lângă hărnicia locuitorilor mai sunt și școli bune, unde se învață meserii și negoț. De pildă la T.-Jiu e și o școală, unde se învață *olăria.*

Avuția. Din partea avuției, cei dela munte trăesc mai mult cu *vitele*, *lemnăria* și *prunele*. Cele mai multe livezi de pruni sunt în Vâlcea și Gorj. Pe dealuri sunt *vii*, între care cele mai cu nume sunt cele dela *Drăgășani.* La șes, oamenii trăesc din munca pământului; județul Dolj dă *grâu* și *porumb* **mai mult** decât orice județ al țărei; grânele sunt scoase prin *schele* (mici porturi) la Dunăre. Așà e *Calafat* și *Corabia.*

O parte de câștig mai ese și din sarea dela *Ocnele-Mari*, precum și din isvoarele tămăduitoare dela *Govora* și *Călimănești*, unde vin oamenii mai cu dare de mână în timpul verei. Alții vin numai să vadă bisericele dela *Tismana*, *Polovraci* și *Cozia*, vestite prin vechimea lor.

Drumurile. Călătoria în dreapta Oltului e ușoară: un drum de fer merge dela *Câineni* până la *Corabia* în lungul Oltului; din acesta pleacă altul, care trece prin Craiova și ese din țară pe la *Severin*, după ce a trimes o ramură spre *Târgu-Jiu* și alta spre *Calafat.*

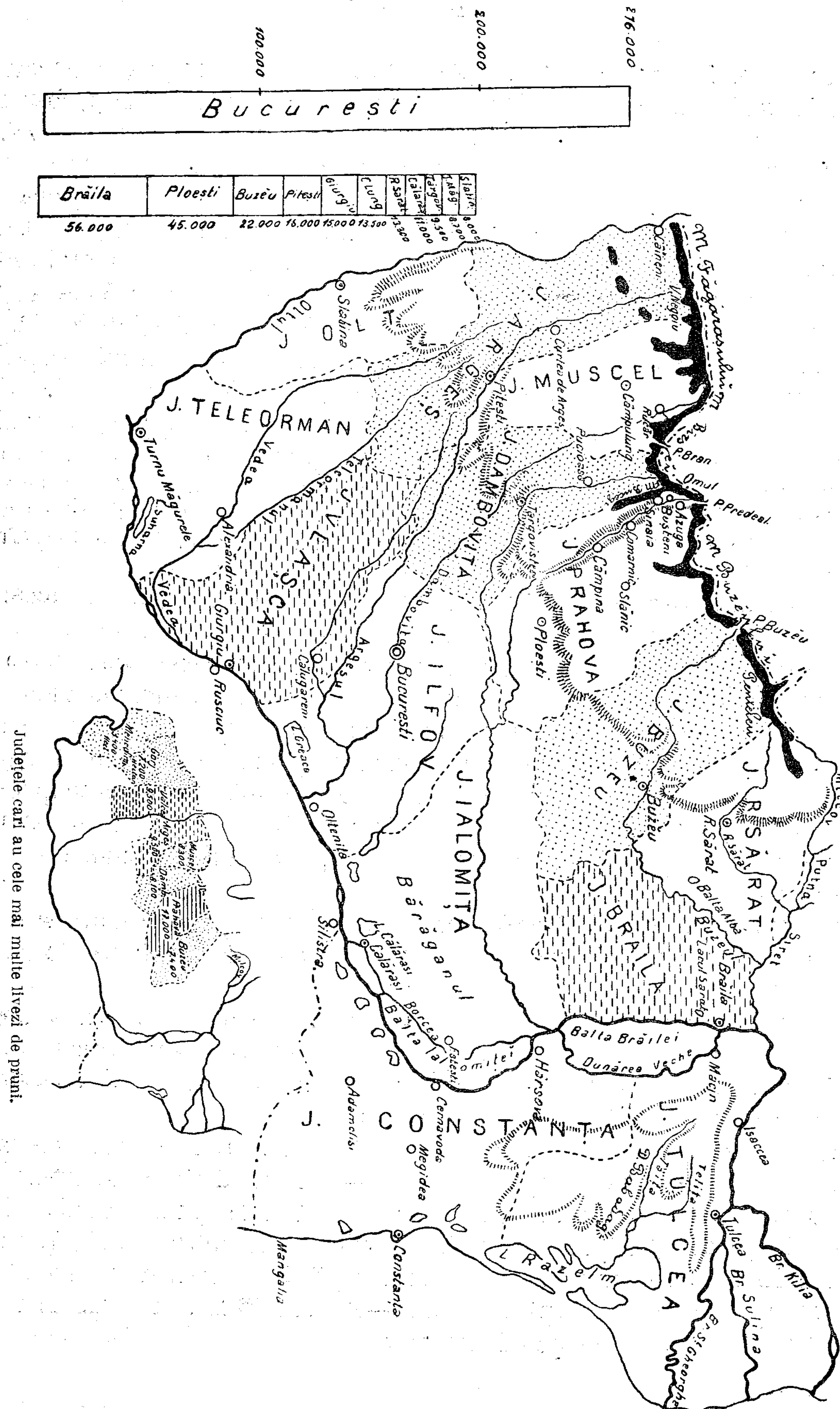
B. **România dintre Olt și Milcov.** Afară de Olt și Milcov, ținutul acesta mai e mărginit de munți și Dunăre.

Hotare. *Munții Făgărașului*, ai *Bârsei* și ai *Buzăului* o păzesc spre miază-noapte, iar *Dunărea* o păzește spre miază-zi. Și anume, după ce a primit apele Oltului, merge încă puțin spre răsărit, apoi se ferește de malul bulgăresc, suindu-se spre miază-noapte, până ce intră (pe la *Călărași)* în pământ deplin românesc. Acolo se resfiră (ca un odgon despletit), făcând două mari bălți: Balta *Ialomiței* și a *Brăilei* despărțite între ele prin pintenul dela *Hârșova*, care silește apele Dunărei să se adune acolo la un loc.

Infățișarea pământului. Spre miază-noapte și apus, pământul e ridicat în chipul unui zid uriaș și mult mai *întreg* decât lanțul muntos dintre Olt și Dunăre.

Din valea Dunărei și până la a Jiului nu mai e nici o tăetură adâncă în munte. Cel dintâi drum mai ușor de trecut erà cel de pe valea Jiului, dela *Lainici.* Oltul a făcut însă o tăetură și mai adâncă decât a Jiului, de aceea drumul pe la *Câineni* e și mai ușor.

Apoi urmează munții *Făgărașului.* Cel mai înalt dintre toți e *Negoiul*, vârful cel mai semeț al Carpaților noștri.—Lanțul Făgărașului privit din spre miază-noapte se înfățișează ca un zid foarte puțin știrbit, deci e lipsit de pasuri până la isvorul Dâmboviței, unde *Piatra lui Crai* stă în curmezișul zidului muntos, ca și cum ar fi fost pus înadins acolo, ca să sprijine, spre răsărit capătul zidului.—Pe sub Piatra lui Crai este loc potrivit de trecere, pe la pasul *Branului.*

Județele cari au cele mai multe livezi de pruni.

Mai spre răsărit stau (tot curmeziș fața de lanțul Făgărașului), stau *Bucegii* cu vârful vestit al *Omului*, ca un stâlp în fața celuilalt stâlp din Piatra lui Crai.

De aci înainte, munții noștri sunt foarte fărâmați, și mult mai mici. Munții *Buzăului* au ca vârf mai cunoscut *Penteleul*.

Dealurile. La poalele munților se întind o sumă de dealuri, din ce în ce mai turtite, cu cât te apropii de Dunăre.

Hotarul, până unde se întind dealurile, e cam acesta: Dela cotul Dunărei, unde e insula *Corbului*, merge pe la *Cararacal, Pitești, Târgoviște* și apoi trece pe la miazănoapte de orașele: *Ploești, Buzău, Râmnic, Focșani*. — Intre Siret și Prut, mai tot ținutul e deluros.

Șesul. Intre dealuri și Dunăre se întinde șesul, neted uneori ca fața unei ape liniștite. Buneoară, în Bărăgan.

Apele. Pământul se pleacă încet spre Dunăre, și tot astfel curg și apele: *Vedea* cu *Teleormanul, Argeșul* cu *Dâmbovița* și *Ialomița* cu *Prahova*, care toate se feresc de Dunăre. *Buzăul* și *Râmnicul* își trimit apele lor *Siretului* care le aduce până la Galați.

Apele din șes nu se pot scurge, și de aceea fac și aci, ca și în dreapta Oltului, bălți: *Suhaiul, Greaca*, lacul *Călărașilor* și *Lacul-Sărat*... stau ca o salbă în lungul Dunărei. Unele bălți sunt foarte departe de Dunăre, bunăoară *Balta-Albă*, lângă apa Buzăului.

Județele Ținutul acesta e împărțit în 12 județe: *Argeș* (cap. Pitești), *Muscel* (cap. C.-Lung), *Dâmbovița* (cap. Târgoviște), *Prahova* (cap. Ploești), *Buzău* (cap. Buzău), *Râmnicul-Sărat* (cap. R.-Sărat), *Brăila* (cap. Brăila), *Ialomița* (cap. Călărași), *Ilfov* (cap. București), *Vlașca* (cap. Giurgiu), *Teleorman* cap. Turnu-Măgurele) și *Olt* (cap. Slatina).

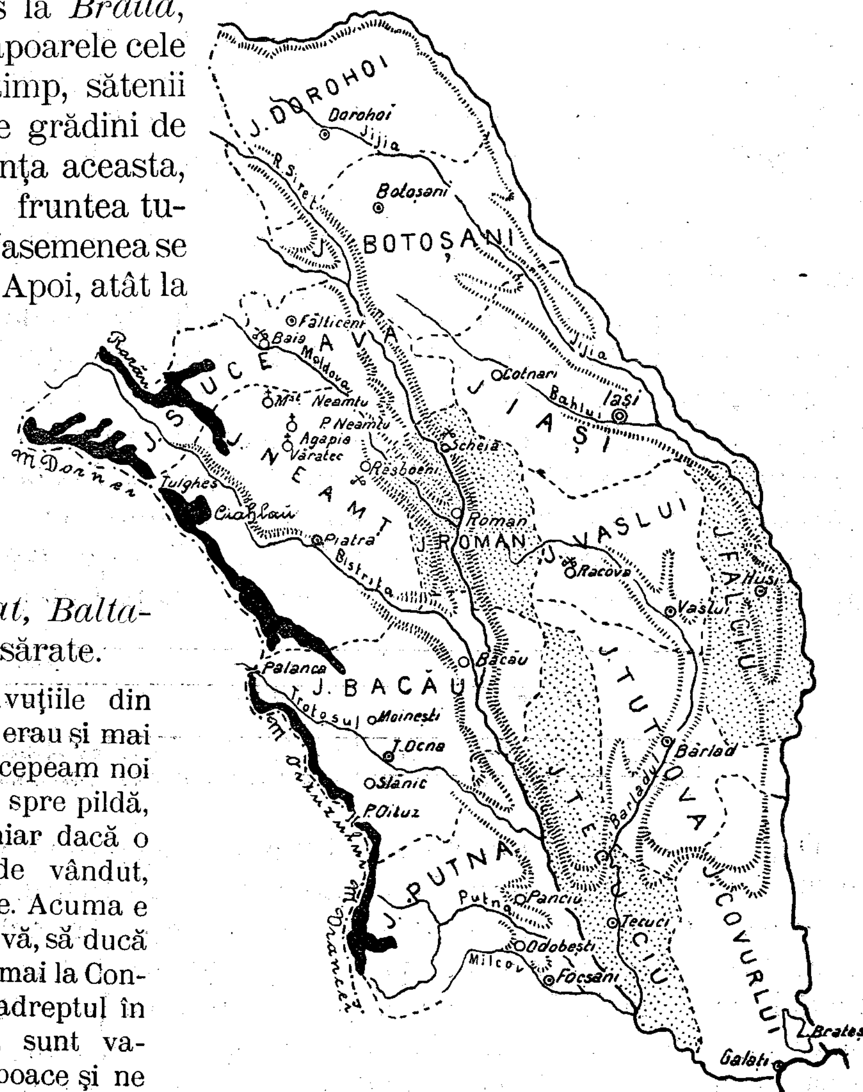
Pământul acestor județe a fost menit să fie *miezul* regatului. Aci au fost cele mai vechi capitale. Coborându-se dela munte, Românii așezaseră orașele lor de căpetenie la *Câmpu-Lung*, la *Curtea de Argeș*, la *Târgoviște* și apoi, cu vremea, reședința s'a statornicit la *București*, unde e azi capitala întregului regat. — Tot în acest ținut s'a ridicat în timpurile din urmă un fel de capitală de vară, la *Sinaia*, pe valea Prahovei.

Locuitorii din acest ținut au la munte un port foarte frumos: poartă haine strâmte, albe; la șes poartă haine mai largi și negre. — Prin orașele din acest județ au început a năpădi streinii. În București sunt mahalale întregi pline de Evrei cari au pus mâna pe negoț.

Avuția. Locuitorii dela munte fac puține arături; județul Muscel are între toate cele mai puține semănături. Ei se țin mai ales cu *lemnăria*, cu *vitele* și cu *prunele*. Cele mai multe livezi de pruni sunt în județele deluroase,

dintre apa Buzăului și a Jiului. Prahova întrece în pruni toate județele țărei. Dar de câtva timp, locuitorii au învățat și *meșteșuguri:* Unii fac *piatră de var* (Comarnic, Rucăr); alții lucrează la fabrica de *postav* (Azuga), la fabrica de *hârtie* (Bușteni), la fabrica de *cue* (Sinaia)... și la alte multe fabrici mai ales pe valea Prahovei. — O mare bogăție pentru locuitorii din acest ținut sunt puțurile cu *păcură* (Câmpina, Buștenari) și gropile de *sare.* (Slănicul Prahovei dă de 2 ori mai mult decât **toate** ocnele țărei).

La șes, nădejdea e în *grâne*; Ialomița între toate județele țărei are cele mai întinse semănături. Grânele sunt coborîte în porturile dela Dunăre și mai ales la *Brăila,* unde se încarcă vapoarele cele mari. De câtva timp, sătenii fac tot mai multe grădini de *zarzavat.* In privința aceasta, județul Ilfov stă în fruntea tuturor județelor. De asemenea se țin și *vite* multe.— Apoi, atât la șes, cât și la munte sunt câteva locuri unde oamenii câștigă și din apele tămăduitoare de boli, bunăoară: la *Pucioasa, Slănic, Lacul-Sărat, Balta-Albă* și alte bălți sărate.

Drumurile. Avuțiile din această parte a țărei erau și mai înainte, dar nu ne pricepeam noi să le folosim. Păcura, spre pildă, stă în pământ; și chiar dacă o scoteam, erà greu de vândut, căci lipseau drumurile. Acuma e vorba să se facă o țeavă, să ducă păcură din munte tocmai la Constanța, să o verse deadreptul în corăbii. Până atunci, sunt vagoane în chip de poloboace și ne folosim de drumul de fer, care leagă *Predealul* cu *Fetești-Constanța.* Alt drum de fer pleacă dela *Slatina* și leagă în șir

orașele dela poalele munților până la *Focșani.* — Afară de aceste două mari drumuri, mai sunt și altele atât spre Dunăre, *(Turnu-Măgurele, Giurgiu, Călărași)* cât și spre văile munților (spre *Curtea de Argeș, Câmpulung, Târgoviște, Predeal).*

C. **România dintre munți și Prut.**

Hotare. La apus se ridică munții: *Vrancei, Oituzului, Ceahlăul* și munții dela *Dorna.* La miază-noapte e linia nedreaptă a Bucovinei, iar la răsărit e apa *Prutului* care odinioară curgea prin mijlocul țărei lui Ștefan-cel-Mare.

Pământul se coboară de la munte până în apa Siretului, care bate tot în malul stâng și curge pe sub *dealuri.* Dela aceste dealuri, din lungul Siretului, pământul se mai pleacă încă odată spre Prut. — Dar mai peste tot, ținutul dintre Prut și Siret e acoperit de *dealuri ușor ovârnite* și de aceea, plugul le brăsdează adesea până în vârf.

Apele ascultă de plecarea pământului. Cele pornite dela munte: *Suceava, Moldova, Bistrița, Trotușul* și *Putna* se opresc toate în marele șanț al Siretului.—Tot spre el vine și *Bârladul* care adună apele de pe dealurile dintre Prut și Siret.

Prutul par'că e oropsit de soartă. Afară de *Jijia* și de *Bahluiu,* el curge singuratec până în Dunăre, fără să mai primească ajutor dela alte râuri.

Județele. Pământul, care ne-a mai rămas din țara lui Ștefan-cel-Mare, e împărțit între județele: *Putna* (cap. Focșani), *Bacău* (cap. Bacău), *Neamțu* (cap. Piatra), *Suceava* (cap. Fălticeni), *Dorohoi* (cap. Dorohoi), *Botoșani* (cap. Botoșani), *Iași* (cap. Iași), *Roman* (cap. Roman), județul cel mai mic al țărei, *Vaslui* (cap. Vaslui), *Tutova* (cap. Bârlad), *Fălciu* (cap. Huși), *Tecuci* (cap. Tecuci), *Covurlui* (cap. Galați).

Iași	Galați	Botoșani
75.000	62 000	32 5000

Bârlad	Focșani	Piatra N.	Bacău	Roman	Huși	Tecuci	Dorohoi	Fălticeni	Vaslui
24.500	23.600	17500	16.500	16.300	15 600	14.000	13.000	12.000	9 000

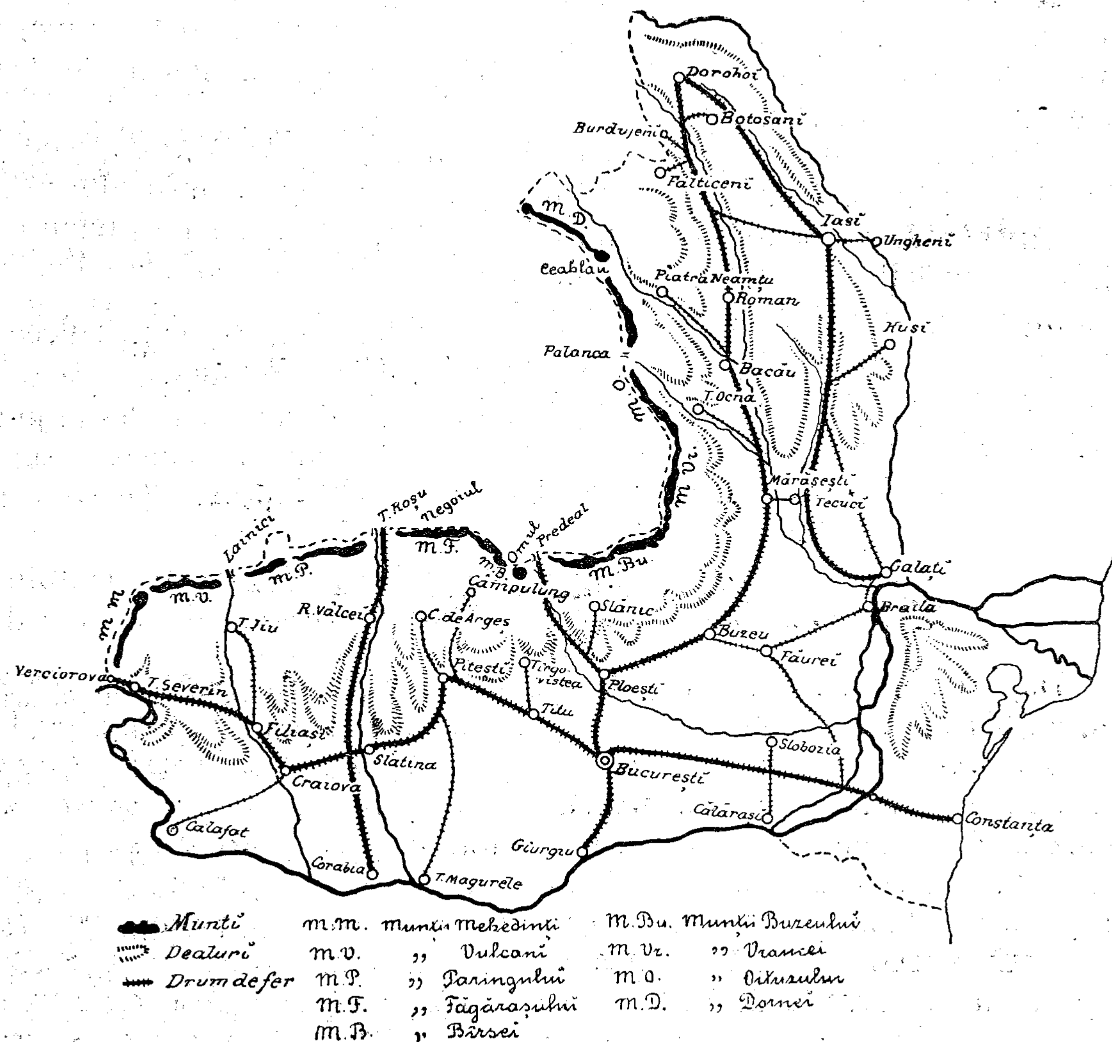
După ce Românii din lungul Dunărei începuseră a slăbì de ciocnirile cu Turcii, acì, în țara din dreapta și stânga Prutului, a fost nădejdea și *a neamului nostru și a întregei creștinătăți,* căci acì alesese Dumnezeu ca stăpânitor al acestui pământ pe *Ștefan* cel *mare* și *sfânt,* răsboinicul răsboinicilor. Pe Turcii, și pe toți dușmanii Românilor, el i-a călcat în picioare până la adânci bătrânețe. — In anii trecuți s'au desgropat dela *Cozmin* (Bucovina) săgeți din cele care au copleșit pe Leși.

Locuitorii. S'a păstrat încă viță din neamul oștenilor lui Ștefan, după cum s'a dovedit la Plevna; dar, după ce țara a fost ciuntită de dușmani, au pătruns mulțime de streini înăuntru. Am văzut că și ora-

șele dintre Olt și Milcov au venetici, dar aci, *unele orașe aproape nu se mai cunosc de cotropirea streinilor.*

De aceea, locuitorii din această parte stau mai rău ca aiurea. Cei dela munte și-au păstrat portul, iar cei din spre Siret și Prut au început a lepădà portul lor și a-l luà pe al streinilor.

Avuția. La munte, pe lângă *vite*, locuitorii tae *lemne* și le coboară cu plutele mai ales pe Bistrița. Jud. Neamțu are păduri mai întinse decât în orice județ al țărei. Județul Bacău ar putea să fie înfloritor ca și al Prahovei. Dela T.-Ocnei se scoate *sare*, dela Moinești *păcură*, la Letea e o fabrică de *hârtie*, la *Slănic* sunt izvoare pentru căutarea sănătăței, iar munții de pe lângă Bistrița întrec în frumusețe toți munții țărei noastre. Monăstirele dela *Agapia* și *Văratec* sunt vestite în toată împrejurimea.

Pe dealuri sunt vii vestite: la *Cotnari, Odobești* și *Nicorești*. Județul Putna are cele mai întinse *podgorii* din toată țara. *Grâul* din această parte a țărei e cel mai bun din toată țara, iar *vitele* din spre Botoșani sunt de un soiu rar și frumos. In sfârșit, Romanul întrece în *sfeclă* toate județele țărei.

Drumurile au urmat șanțul văilor: unul merge în lung pe valea *Siretului* trimițând o ramură pe valea Bistriței până la *Piatra* și alta pe *Trotuș* până la *Palanca*. Alt drum vine dela Dorohoi pe *Jijia* până spre Iași, apoi de aci coboară pe *Bârlad* și Siret până în Galați. Intre aceste două drumuri sunt altele două în curmeziș, dela Tecuci la Mărășești și dela Iași la Pașcani pe valea *Bahluiului*.

D. **România din dreapta Dunărei.**

Hotare. Fiind între Dunăre și Mare, ținutul acesta e cuprins «între ape» întocmai ca o peninsulă. Spre Bulgaria, granița e însemnată cu pietre și pichete dela *Silistra* până la miază-zi de *Mangalia*.

Pământul e *deluros* spre Dunăre.

Cine merge pe Dunăre dela Călărași la Tulcea, adesea crede că vede «munți» pe malul drept; așà de crestate și stâncoase sunt unele vârfuri de dealuri, mai ales dealurile *Măcinului*. — Spre *mare* și spre *Bulgaria*, pământul e neted.

Ape, afară de bălțile Dunărei, sunt prea puține. *Taița* și *Telița* sunt niște pârae.

Tot ținutul din dreapta e împărțit în 2 județe: *Tulcea* (cap. Tulcea), județul cel mai mare al țărei, și *Constanța* (cap. Constanța).

Locuitorii. Afară de Români, mai sunt și *Tătari* (mai ales în jud. Constanța) precum și o seamă de *Bulgari* (mai ales în Tulcea). Sunt însă și sate de *Nemți*, oameni gospodari și de toată isprava. *Turcii* s'au împuținat de tot.

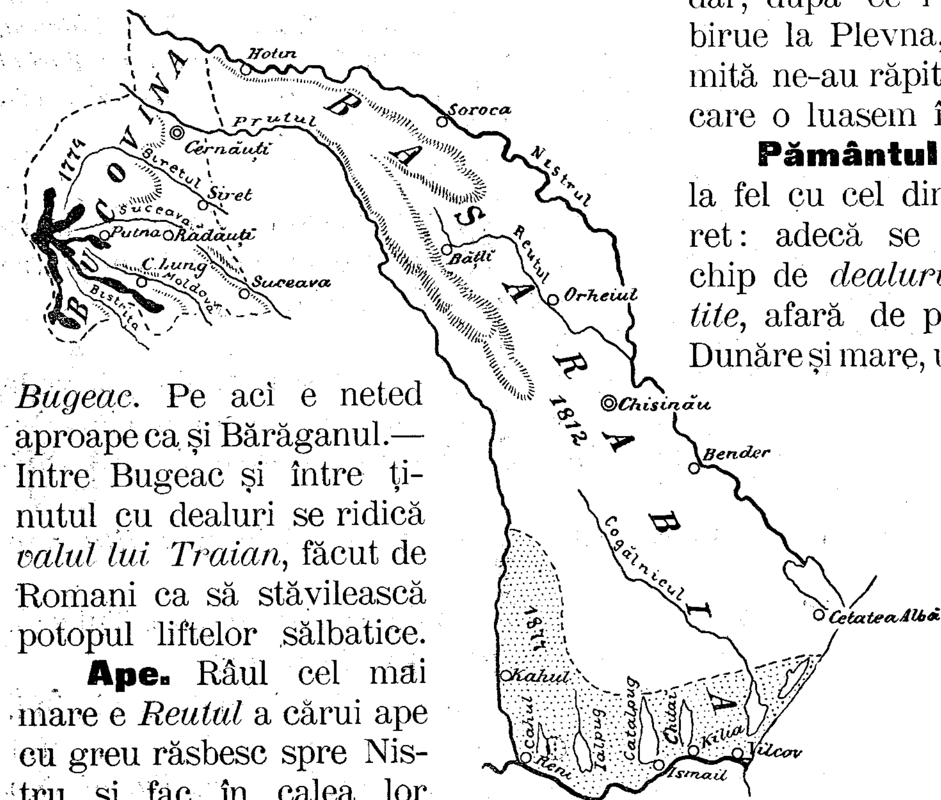
Locuitorii din dreapta Dunărei se țin tot cu munca pământului. Intre altele seamănă *in* mult. Dar au și vite frumoase, mai ales *cai* de soiu, iar pe dealuri, la *Sarica* și *Nicolițel* au vii vestite.

O bogăție deosebită e aci **peștele.** Din bălțile Dunărei și de lângă mare, se împarte pește în toată țara; ba se mai trimite și în țările vecine. De asemenea, pe dealurile de pe lângă Dunăre, e o *piatră* de toată frumusețea, care e trimisă spre a așterne stradele orașelor.

O mare avere e însă portul Constanța. Când Dunărea îngheață, iar vapoarele se tem de sloi, grâul și tot ce avem de vânzare trece podul dela *Cernavodă* și pe drumul de fer ce merge în lungul «valurilor romane», se adună la *Constanța*, unde vapoarele încarcă veșnic, căci marea nu îngheață niciodată. Tot pe acolo putem aduce mai eftin mărfurile care ne lipsesc.

Basarabia

In curând (la 1912) se vor împlini 100 de ani, de când ţara dintre Prut şi Nistru ne-a fost răpită de Ruşi. O bucată de lângă Dunăre ne fusese dată înapoi acum 50 de ani, când Ruşii fuseseră bătuţi într'un războiu; dar, după ce i-am ajutat să birue la Plevna, drept mulţumită ne-au răpit şi bucata, pe care o luasem îndărăt.

Pământul Basarabiei e la fel cu cel dintre Prut şi Siret: adecă se înfăţişează în chip de *dealuri lungi şi turtite*, afară de partea din spre Dunăre şi mare, unde se cheamă *Bugeac*. Pe aci e neted aproape ca şi Bărăganul.— Intre Bugeac şi între ţinutul cu dealuri se ridică *valul lui Traian*, făcut de Romani ca să stăvilească potopul liftelor sălbatice.

Ape. Râul cel mai mare e *Reutul* a cărui ape cu greu răsbesc spre Nistru şi fac în calea lor multe bălţi, de unde şi numele oraşului *Bălţi*. — Mult mai multe şi mai mari bălţi sunt în Bugeac, unde apele nu pot să se verse spre Dunăre şi spre Mare. Aci stau: *Cahul, Ialpug, Catalpug, Kunduc*... care odată erau *golfuri* de mare, dar Dunărea, cărând nisip şi lungind mereu delta, le-a despărţit de mare.

Locuitorii. In Basarabia au năvălit sumedenie de străini şi au pus stăpânire pe pământul românesc. Românii sunt ca la 1 milion, dar sufer, căci sunt oropsiţi; stăpânitorii le vorbesc muscăleşte, o limbă pe care ei n'o pricep. Iar când Rusul are răsboiu cu alte neamuri, fraţii noştri sunt duşi cale de luni de zile cu trenul, până la marginea lumei, şi pier între străini. (Cum s'a întâmplat în anul trecut: i-a dus tocmai în marginea Asiei să se bată cu Japonezii).

Oraşele noastre vechi: *Hotinul, Soroca, Cetatea-Albă, Chişănăul* şi altele sunt azi în stăpânirea Muscalilor.

Bucovina

Cu ceva mai înainte de răpirea Basarabiei, ni s'a luat de Austriaci *Bucovina*. — După cum Basarabia se aseamănă cu ţinutul dintre Prut şi Nistru, de asemenea şi Bucovina se aseamănă cu judeţul Suceava şi Dorohoi. La apus sunt *munţi*, apoi vin *dealuri* până în *Prut* şi spre *Nistru*.

Ape. Rar ţinut, care să fie aşà de udat de ape, ca ţara Bucovinei. De acolo vin mai toate apele ţărei noastre de sus: *Prutul, Siretul, Suceava, Moldova* şi *Bistriţa*. Toată ţara e ca o grădină cu livezi şi râuri frumoase.

Locuitorii. Şi peste Bucovina a năvălit potopul străinilor: *Evrei, Nemţi, Ruteni, Polonezi* şi alţi venetici au pus stăpânire tocmai pe pământul cel mai scump, unde odihneşte trupul lui *Ştefan-cel-Mare*, şi unde ţara e sămănată cu biserici falnice zidite de Ştefan şi domnii noştri, cei care au dat legi şi îndreptări neamului românesc.

Rutenii au ajuns mai mulţi decât Românii, iar *Evreii* pe jumătate cât Românii. Cu averile date de domnii şi de străbunii noştri bisericei, azi sunt plătiţi popi ruteneşti, care fac lângă mormintele voevozilor slujbă într'o limbă străină de a neamului nostru.

Oraşele cele mai mari sunt: *Suceava* cea jalnică. Cetatea şi curţile lui Ştefan Vodă au fost dărâmate mereu, ca să facă străinii case din ele. *Cernăuţii*, pe un deal frumos, lângă Prut, are o mitropolie românească, cum nu se pomeneşte nici în ţările din prejur.

Rădăuţi, pe apa Sucevei, are iarăşi o mitropolie, unde e mormântul lui Bogdan, cel ce s'a coborât din Maramureş. *Siretul* e lângă apa Siretului, iar *Câmpu-Lung* între munţi.

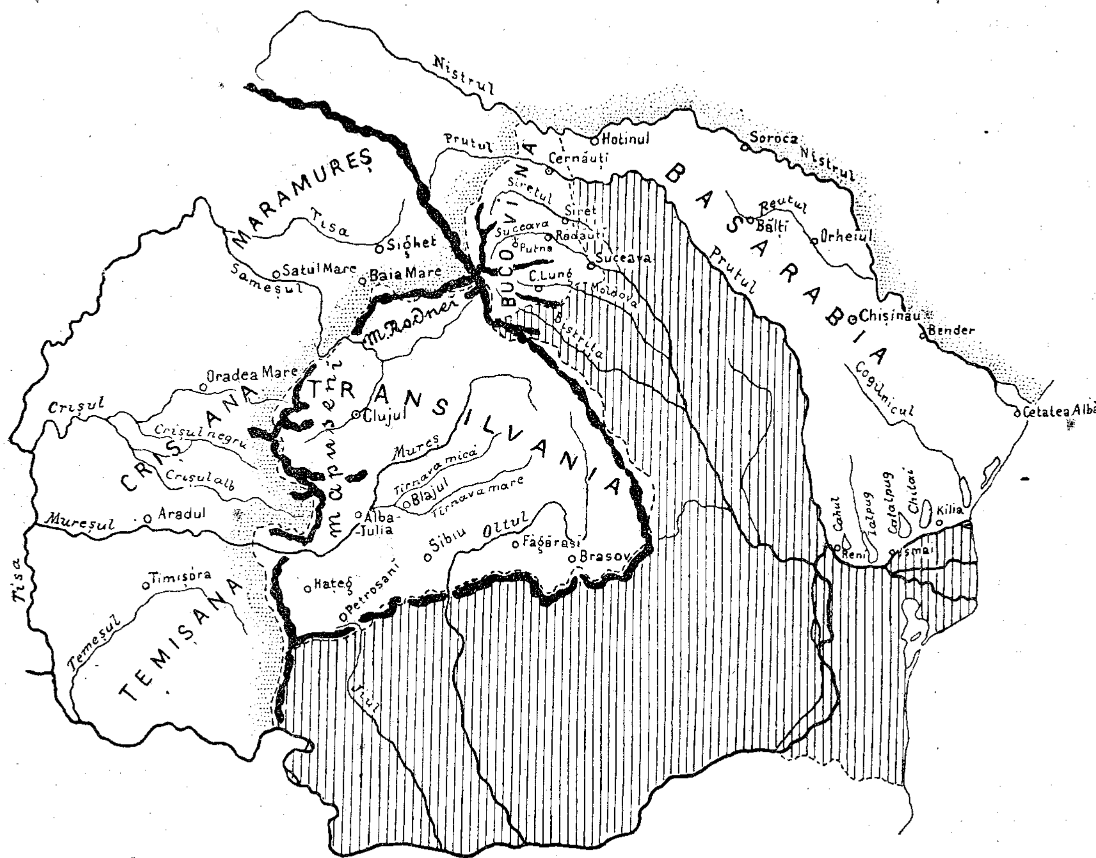
Transilvania, Maramureş, Crişiana şi Temişiana

Pământul. Dincolo de zidul munţilor se întinde podişul *Transilvaniei* apărat spre miază-noapte de munţii *Rodnei*, aproape tot aşà de înalţi ca ai *Făgăraşului*, iar spre apus, de munţii *Apuseni* al căror pisc mai înalt e aproape cât şi *Ceahlăul* care le stă în faţă spre răsărit. Aşà că, tot podişul e înconjurat de munţi, ca o cetate împresurată de ziduri.

Şi, după cum la poalele munţilor noştri urmează *dealuri* şi apoi *şesul* până în Dunăre, de asemenea şi munţii *Apuseni* şi ai *Rodnei* au la poalele lor dealuri, apoi un şes care se întinde până în apa *Tisei*.

Apele. Din mijlocul Transilvaniei izvorăsc o mulţime de râuri. *Oltul*, după ce curge spre miază-zi, fără să găsească loc printre munţi,

apucă spre apus, pe lângă munţii Făgăraşului, până ce nimereşte în spărtura dela Turnu-Roşu, unde intră în regat. *Mureşul*, vecinul său de izvor, culege *Târnavele* (mare şi mică) şi găsind o poartă largă ese în şesul Tisei.

Someşul adună apele de pe lângă zidul dela miază-noapte şi ese înaintea Tisei iarăşi pe o vale destul de largă. *Crişul* singur şi *Temeşul* nu se împărtăşesc din apele podişului. Crişul adună cu cele 3 braţe ale sale (Crişul *negru, repede* şi *alb*) apa de pe povârnişul de apus al munţilor *Apuseni* şi o duce în Tisa, iar *Temeşul* pornind din munţii Banatului se îndreaptă întâiu spre Tisa, apoi face un ocol şi se varsă în Dunăre.

Locuitorii. Transilvania e leagănul neamului nostru. Acolo a aşezat Traian pe strămoşii noştri; de acolo au pornit Românii care s'au coborît spre Dunăre; de acolo, din colţul dela izvorul Tisei, numit «Ţara Maramureşului» a pornit Bogdan şi s'a coborît în Bucovina şi Moldova. Tot

de acolo au pornit şi Românii cari, trecând de munţii Apuseni, s'au întins pe şes până spre Tisa. Aşà că, dela *Nistru până la Tisa*, toţi Românii sunt unul şi acelaş neam, au *aceiaşi părinţi* şi vorbesc *aceiaşi limbă*.

Alături de Români au venit însă prin răsboiu şi viclenie *Ungurii* şi, după vremuri, a mai venit şi o seamă de Nemţi care se numesc *Saşi*. Aceşti din urmă sunt buni gospodari şi au prins bine Românilor prin buna lor chibzuinţă la munca pământului şi la creşterea vitelor.

Oraşele. *Braşovul* e sub munţii Bârsei, de unde se aducea odată mărfurile numite şi până azi «braşovenie». Oraşul stă în calea celor ce trec pe la pasul Predeal. — Aproape e *Feldioara*, unde o oaste trimisă de Rareş a prăpădit pe una a împăratului nemţesc şi a luat atâtea tunuri, în cât n'a mai găsit frânghie în Braşov, ca să le târască în ţară. *Sibiul* e în drumul celor ce trec pe la Turnu-Roşu. Alături e satul *Şelimbru*, unde Mihai Viteazul a fărâmat o oaste ungurească. Se vede şi azi movila, unde s'au adunat trupurile celor morţi.

Dela Sibiu, Mihai a mers la *Alba-Iulia*, în valea Mureşului, unde s'a încununat domn al Transilvaniei.

Blajul, la împreunarea celor 2 Târnave, e vestit prin şcoli româneşti şi prin adunarea Românilor, acum 50 de ani, când s'au jurat împreună cu *Iancu*, regele munţilor, să scuture jugul unguresc. (De acolo a eşit cântecul: Astăzi cu bucurie, Românilor veniţi, pe Iancu în *câmpie* . . . adecă în şesul de lângă Blaj).

Clujul e mai spre miază-noapte. Ungurii vor să-l facă cu tot dinadinsul oraş unguresc, de aceea au pus în el o universitate ungurească.

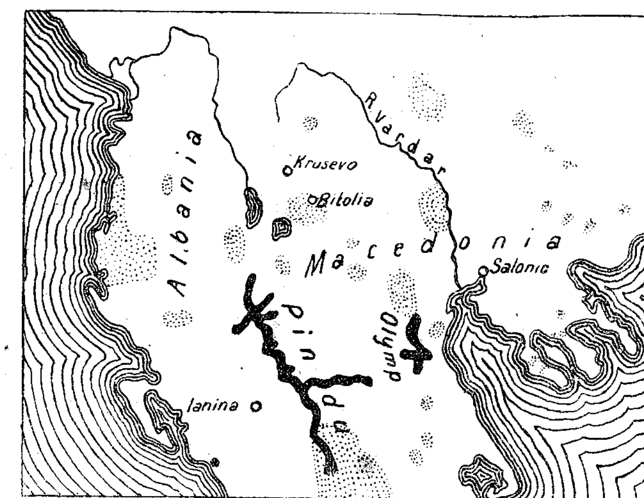
Sigetul în Maramureş, *Satu-Mare, Oradia-mare, Aradul* şi *Temişoara* stau ca nişte santinele pe din afară de ocolul munţilor, luptându-se cu primejdia de a fi cotropite de Ungurime.

Macedonia

Departe de tulpina neamului românesc, mai sunt fraţi de ai noştri şi în *Turcia* (mai ales în Macedonia) şi în *Grecia*.

Ţinutul, pe unde locuesc Românii, e mai mult muntos. In deosebi, ei sunt răspândiţi prin văile *Pindului*. Apa cea mai mare din acele părţi e *Vardarul*, iar oraşele cele mai vestite sunt: *Salonic*, unde negustorii cei mai de seamă printre creştini sunt Românii. In *Bitolia, Ianina, Cru-*

șova și alte orășele sunt cam $^1/_2$ de milion de Români; dar, fiind departe și resleţiţi printre străini, ei au să lupte din greu contra Bulgarilor și

Grecilor care ar voì să-i vadă lepădându-se de limba lor și dându-se drept Bulgari ori Greci.

Erată: La câteva hărți ale Europei s'a colorat din greșeală România cu aceiași culoare ca și Austro-Ungaria; dar granița, trasă la mijloc, le va deosebì ușor, mai ales că elevii cunosc România din clasa precedentă.